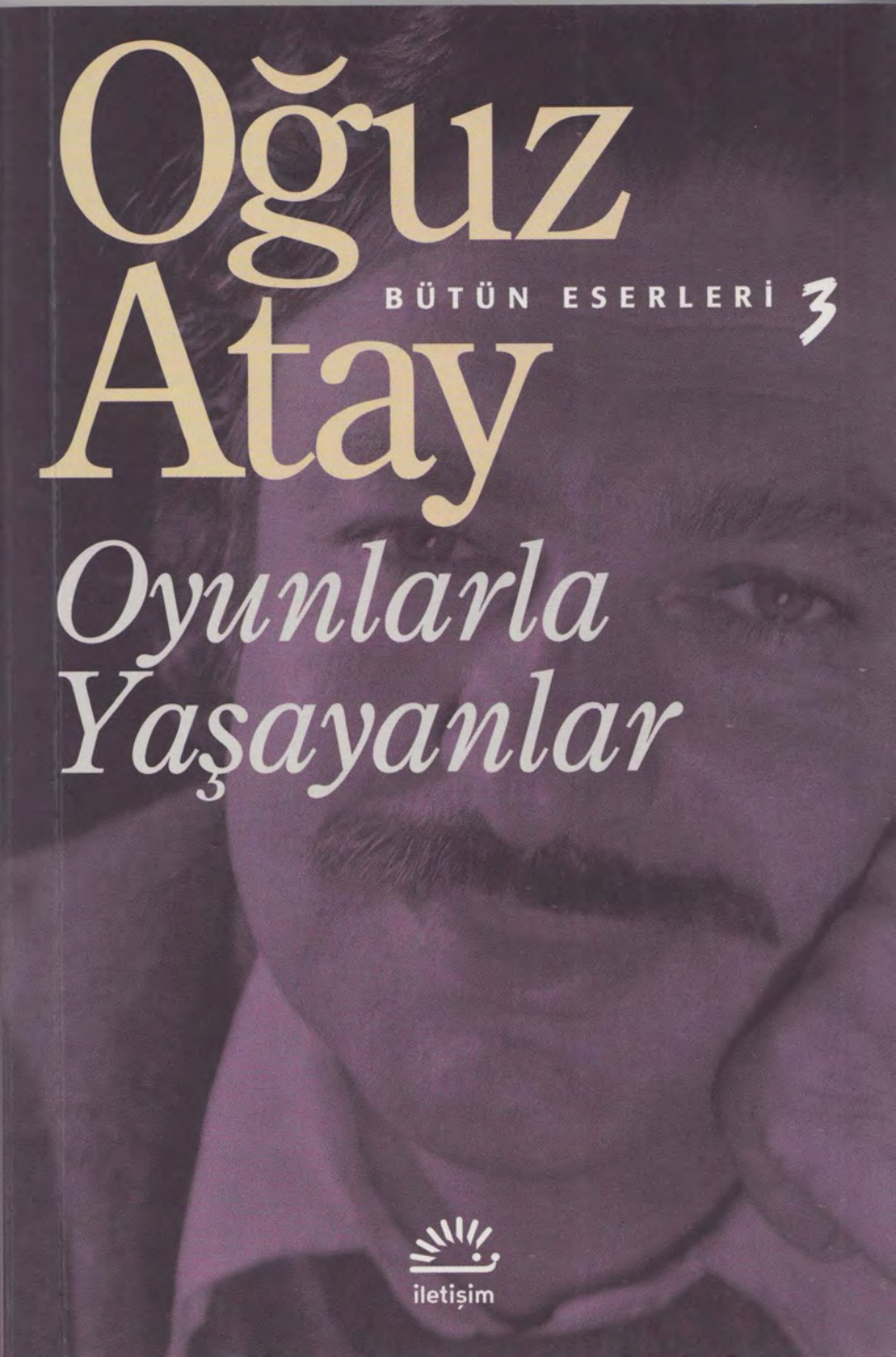
Oğuz Atay

BÜTÜN ESERLERİ 3

Oyunlarla Yaşayanlar

iletişim

İletişim Yayınları 45 • Oğuz Atay Bütün Eserleri Dizisi 3
ISBN-13: 978-975-470-210-1
© 1985 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1-21. BASKI 1985-2013, İstanbul
22. BASKI 2014, İstanbul

KAPAK Ümit Kıvanç
KAPAK FOTOĞRAFI Ara Güler
UYGULAMA Hasan Deniz
DÜZELTİ Ahmet Abbas
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

OĞUZ ATAY

Oyunlarla Yaşayanlar

iletişim

KİŞİLER

COŞKUN ERMİŞ, emekli tarih öğretmeni (*45-50 yaşlarında*)

CEMİLE, karısı (*aynı yaşta*)

ÜMİT, oğlu (*16 yaşında*)

SAFFET SÖYLEMEZOĞLU, tiyatro oyuncusu (*30 yaşlarında*)

SERVET DUYGULU, tiyatro sahibi ve oyuncusu (*50 yaşlarında*)

EMEL SEVİNİR, tiyatro oyuncusu (*25 yaşında*)

SAADET NİNE, Cemile'nin annesi

Komşu Kadın, garsonlar, müzik Hocası, komiser, icra Memuru.

NOT: Garsonlar, müzik hocası, komiser ve icra memurunu aynı oyuncu canlandırır.

Olay büyük şehirde geçer.

Sahne iki parçaya ayrılmıştır. Sahnenin, seyirciye göre, sol tarafında Coşkun Ermiş'in evi yer alır. Sahnenin sağ tarafı boştur; Coşkun'un evinde yer alan olaylar sırasında bu bölüm karanlıktır. Evin dışında geçen sahneler, bu boş bölümde oynanır; bu sırada da Coşkun'un evi karanlıktır. Bazı paralel oyunlarda iki bölüm de aydınlatılır.

Coşkun Ermiş'in evi çok renkli ve ayrıntılıdır; evin dışındaki sahnelerse, son derece sade ve şematik dekorlar içinde yer alır; bu sahnelerde ışık da oldukça azdır, böylece ev dışındaki olayların gerçekten yaşanıp yaşanmadığı ya da Coşkun'un evinin dışında kesin olarak yaşayıp yaşamadığı konusunda bir kuşku vardır.

BİRİNCİ PERDE

Büyük şehrin küçük bir mahallesinde Coşkun Ermiş'in ahşap evi, oturma, yemek ve çalışma odası olarak kullanılan ve dış kapıdan doğrudan doğruya girilen büyük oda, ortada yuvarlak bir yemek masası, sağda –yönler seyirciye göredir– küçük bir çalışma masası, solda bir kitaplık. İki koltuk, bir kanape, birkaç sandalye ve sehpa. Eşya genellikle eskidir, arasında bir iki yeni mobilya görünür. Her şey biraz üst üste. Duvarlar resimlerle dolu: büyükannelerin, büyükbabaların kahverengi fotoğrafları, büyük adamların resimleri: Napolyon, İskender, Hindenburg (ya da onun gibi bir alman), Nelson (ya da sarışın bir batılı kumandan), Fatih Sultan Mehmet, Kanuni, bir arap ileri geleni, bir hint şairi, bir çin filozofu... bir iki minyatür, birkaç tablo: Osman Hamdi Bey, Namık İsmail, Rembrandt, Van Gogh. Dürer... Duvarlara tutturulmuş küçük raflarda bir termometre, biblolar, çanaklar... duvarlara asılı süslü yazılmış atasözleri. Çalışma masası kâğıt ve eski kitaplarla doludur; yalnız bunlar karma karışık bir biçimdedir ve masanın üzerinde uzun süredir çalışılmadığı belli olur. Sokak kapısının yanında bir portmanto, üst kısmında eski başlıklar: fötr şapka, kal-

pak, kasket ve kısa kenarlı spor şapkalar... Portmantonun çivilerinden birine asılmış bir keman kutusu, ayakkabılığın üstüne bırakılmış bir bağlama, çalışma masasının yanında bir nota sehpası; masanın üstünde notalar... Koridora yakın bir kömür sobası; uzun baca koridorda kaybolur. Sokak kapısına yakın, duvara dayalı bir boy aynası. Çalışma masasının karşısındaki duvarda bir pencere.

Coşkun kanapede oturur ve elindeki kitabı biraz sıkıntıyla okur. Yanında Saadet Nine bir albüme bakmaktadır. Yemek masasının üzerinde bulunan kâğıtları okuyan Saffet ellerini çenesine dayamış, kâğıtlara iyice eğilmiş. Çevresiyle ilgisi kesilmiş gibidir; arada bir başını sallar, tavana bakar. Karşısında Ümit ciddi bir tavırla bir şeyler yazmaktadır. Boy aynasının önünde Cemile, komşu kadının elbisesinin üstüne iğnelerle tutturmuş olduğu elbiseyi prova eder.

Coşkun elindeki kitabı bırakır, yerinden kalkar ve kitaplığın önüne giderek kitapları gözleriyle inceler, başını sallar, çevresine bakar; gözü çalışma masasına takılır, masanın yanına gider ve kâğıtların altında ortasından açık duran bir kitabı seçer ve kâğıtları devirmeden onu almaya çalışır.

ÜMİT (*babasına bakmadan*): Fransız Büyük Devriminin tarihi kaçtı?

COŞKUN (*Aradığı kitabı masadan kurtarmayı başarmıştır. Bu arada bazı kâğıtlar yere düşer. Coşkun, bulduğu kitabın açık sayfasına sevinçle bakar*): Üç yüz yirmi iki!

ÜMİT: Baba, sen manyak mısın?

COŞKUN (*Birden kızar*): Manyak sensin. (*Başını kaldırır*) Bu kitaptan tam üç yüz yirmi iki sayfa okumuşum diyorum sana. (*Kendine gelir*) Sen ne diyordun?

ÜMİT: Fransız Devrimi'nin telefon numarası kaçtı diyordum?

COŞKUN (*kızarak*): Bir tarih öğretmeninin oğlu bu konuda biraz daha ciddi olabilir zannedersem.

ÜMİT (*Somurtarak*): İşine gelmeyen esprilere hep karşı çıkarsın zaten. (*Saffet'in başını kaldırarak kendisine gülümsediğini görür.*) Bizim tarih kitabının telefon rehberinden ne farkı var sanki: İkisi de birtakım rakamlar ve isimlerle dolu.

COŞKUN: İnsan yaptığı bir espriyi açıklamamalı diye kaç kere söyledim sana. (*Saffet'e bakar.*) Tiyatrocular için bu sözüm geçerli değil elbette.

SAFFET (*Alınmış gibi yapar*): Bir kere ben tiyatrocu değilim, tiyatro sanatçısıyım.

COŞKUN (*Saffet'i dinlemez, Ümit'e döner*): Nerden çıktı Fransız Devrimi şimdi?

ÜMİT: Devrimler üzerine bir ödev hazırlıyorum da. Fransız Devrimini örnek verecektim.

COŞKUN: Ne ödevi?

ÜMİT: Türkçe ödevi.

COŞKUN (*Ümitsizlikle*): Türkçe ödevi mi? Yahu sen daha ortaokulda mısın?

ÜMİT: Oğlunla bu kadar ilgilenirsen... Geçen yıl çakmıştık ya.

COŞKUN (*Kızar*): Terbiyesiz!

ÜMİT: Akılsız desen gene neyse. Ne terbiyesizlik yaptık şimdi?

COŞKUN: Bu sokak serserisi lâfları edilmeyecek demedim mi ben sana? Çaktık! Sonra işe neden beni karıştırıyorsun? İmtihanlara birlikte mi girdik yani?

ÜMİT: Türkçe hocasına göre, çoğul konuşanlar alçakgönüllü olurmuş.

(*Coşkun, oğlunun yazılarını inceler. Yüzünü buruşturur. Cemile, prova yaparken ara sıra onlara bakmaktadır.*)

CEMİLE: Çocuklara durmadan ödev veriyorlar. (*Coşkun'a*) Ümit'e biraz yardım eder misin?

COŞKUN (*Başını kaldırır, oğluna bakar*): Ne münasebetle yazılıyor bu ödev? Nerden icap etti?

ÜMİT: Devrim günü yaklaşıyor da. En iyi ödevi yazan, törende okuyacak.

CEMİLE (*Coşkun'un ilgisizliğine biraz sinirlenmiştir.*) Ümit'e biraz yardım edersen iyi olur dedim.

COŞKUN (*Sıkılarak*): Şey... affedersin. (*oğluna döner.*) Hangi devrim yaklaşıyor?

SAFFET (*Okuduğu kâğıtlardan başını kaldırır, sahte bir şaşkınlıkla*): Gene mi bir devrim yaklaşıyor? (*Ayağa kalkıyormuş gibi yapar.*) İzninizle ben...

CEMİLE (*Biraz sinirli, Saffet'in sözünü keser*): Bazı şeyleri de ciddiye alsanız.

SAFFET: Nasıl böyle dersiniz? Ben de bir devrim çocuğuyum.

CEMİLE (*Onu dinlemez*): Coşkun! Şu aynayı biraz kaldırır mısın? Eteğe bakacaktık da.

(*Coşkun, karısının yanına gider, duvara dayalı aynayı yukarı kaldırır. İki kadın eteği provaya başlarlar. Coşkun aynanın arkasında kaybolur.*)

SAFFET (*Üzüntülü*): Ne yazık ki devrimin çocuğu olduğum için ilk günlerinin heyecanını yaşayamadım. Ben kendimi bildiğim zaman bütün devrimler yapılıp bitiril-

mişti. (*Coşkun'a seslenir.*) Ben hiç bir devrime yetişemedim üstad!

COŞKUN (*Aynanın arkasından başını çıkararak*): Ben bazılarında hazır bulundum. (*Aynanın arkasında kaybolur.*)

Cemile (*Sinirli*): Çocuğun aklını karıştırmaktan başka bir işe yaramazsınız. (*Coşkun'a*) Aynayı biraz daha kaldırır mısın? (*Sert hareketlerle provaya devam eder.*)

COŞKUN (*Aynanın kenarından başını çıkararak*): Hangi devrim yaklaşıyor Ümit? (*Ümit babasına bakar.*) Birçok devrim var biliyorsun; geçici devrimler var, sürekli devrimler var...

SAFFET (*Önündeki kâğıtlara bakarak tamamlar*): Görünüş devrimleri var. Ne demiş Cenap Şahabettin: "Güzel bir kıyafet, iyi bir tavsiye mektubudur." demiş.

COŞKUN: Bu devrimlerin yanında Fransız Devrimi çocuk oyuncağı kalır. Bu nedenle, özet olarak diyebiliriz ki, kendi devrimini kendin yap!

CEMİLE (*Sabırsızlıkla*): Yeter artık Coşkun! Her şeyi oyunlarınıza benzettiniz.

SAFFET: Fakat Cemile, sayın eşiniz önemli bir oyun yazarı olmak ve hatta bütün oyunlarda devrim yapmak üzeredir.

COŞKUN: Elbette! Çünkü devrimler bizim bizim milli karakterimizdir. Çünkü devrimler ulusumuzun özünden çıkar. Ve o ulusun öz yapısını değiştirir. Değişen öz yapı, yeni devrimleri özler. Yeni devrimler de değişmiş olan bu öz yapıyı yeniden değiştirir. Bu nedenle devrimler süreklidir.

CEMİLE (*Üzgün*): Ne yazık inancınızı kaybetmişsiniz hepiniz.

COŞKUN (*Yarı ciddi bir telâşla*): İnanç devrimleri de vardır. Şey hayır yoktur. Çünkü her konuda devrim olur mu? Çünkü her konuda devrim olmaz. Örneğin, dinde devrim olmaz, reform olur. Çünkü din bir kere elden giderse bir daha geri gelmez diye korkulur. Bir de toprakta reform olur, toprak reformu olur. Çünkü toprak da bir kere elden giderse bir daha geri gelmez diye korkulur. Biz bazen devrim yaparız, bazen reform yaparız. Ama durmadan koşarız. (*Şiir okur gibi*)

Güneş daha doğmadan beni uyaran kimdir?
Devrim eğer durmadan koşuyorsa devrimdir.

CEMİLE (*Ümitsiz*): Sizinle konuşulmaz.

SAFFET: Ama tam ciddi konuşmak üzereydi kendisi...

(*Önündeki kâğıtlara eğilir.*)

(*Kısa bir sessizlik: Cemile prova yapar, Coşkun yorulmuş bir tavırla aynayı tutar, Saffet önündeki kâğıtları okur, Ümit ödevini yazar. Saadet Nine, bir süre sonra sessizliği fark eder, albümden başını kaldırır, çevresine bakar.*)

SAADET NİNE: Yemek yenilmeyecek mi? Benim karnım acıktı.

CEMİLE (*Bezgin*): Bir sen eksiktin anne. Daha biraz önce sofradan kalkmadık mı canım?

SAADET NİNE: Hep böyle yapıyorsunuz. Hep, daha önce yapmıştık, daha önce yaşamıştık diyorsunuz. Aklımı karıştırıyorsunuz. Uyumak istiyorum, daha önce uyumuştun diyorsunuz. Her şey daha önce olmuş. Peki Halife nerde Halife diyorum; daha önce gitti diyorsunuz. Bütün paşalarla, nazırlarla ve bütün saltanatıyla mı gitti diyorum. Bütün saltanatıyla diyorlar. Süvarileriyle, arabalarıyla, mızıka ve hademeleriyle ve onu seyreden her türlü halkıyla,

cuma selâmlıklarıyla ve camileriyle ve sebilleriyle, medreseleriyle mi gitti diyorum. Sırmaları ve kılıçları bile kalmadı geriye diyorlar. Zındık paşalar ve farmasonlarla birlikte bir çeşit meşrutiyet ilân edildi demek diyorum; demek farmason baloları bile veriliyor. Onlar bile daha önceydi diyorlar. (*Sesini alçaltır.*) Asıl siz uyuyorsunuz, asıl siz bilmiyorsunuz: Halife gelmiş de Eyüp Sultan Hazretlerinin oralarda beyaz atla dolaşıyormuş; başka bir halifeymiş, ama halifeymiş.

COŞKUN (*Aynanın yanından*): O da daha önceydi Saadet Nine.

SAADET NİNE (*Öfkeli*): Hiç de önce değildi; geçen gün bitişik apartmanın kapıcısı söyledi.

COŞKUN (*İlgilenerek*): Kapıcının ne işi var burada?

SAADET NİNE: Tahkikat yapıyordu da.

COŞKUN (*Aynayı elinden bırakır*): Ne tahkikatı?

SAADET NİNE: Kitap tahkikatı elbette. Yeni halifenin de Abdülhamit Efendimiz gibi kitap okuyanlar yüzünden başı derde girmesin diye bu sefer tedbirli davranıyorlarmış. Hanife Hanım, damadının evini sardıkları zaman silâhın namlusunu pencerede görünce, teslim evlâdım teslim demiş.

COŞKUN: Peki sen ne dedin?

SAADET NİNE: Bizim damat kitapları satıyordu dedim, onu da pek beceremedi dedim.

CEMİLE (*Telâşlı*): Annem kalabalık içinde yoruldu galiba: Ümit, anneanneni odasına götürsene artık. (*Komşu kadına döner, gülümsemeye çalışarak*) Coşkun bir kitap işine girmişti de.

SAADET NİNE (*Kendisine yaklaşan Ümit'i iterek*): Daha uykum yok benim. Daha biraz önce kalkmıştım, daha yeni uyanmıştım.

ÜMİT: Birazdan Cemil Paşa seni ziyarete gelecek Saadet Nine, odanda biraz hazırlanmalısın.

SAADET NİNE (*Gözleri parlar ve bastonuna dayanarak doğrulur*): Biraz sonra gelecek mi? (*Gururlu*) Hani daha önce gelmişti, daha yeni gelmişti. Gördünüz mü? Demek daha önce değilmiş, daha sonra... (*Koluna giren Ümit'in yardımıyla yürür, koridorda kaybolurlar. Saffet önündeki kâğıtları ciddi bir yüzle incelemeye devam eder, arada bir gülümser. Coşkun onu endişeyle izler, gülümsemelerde biraz ferahlar. Saffet'in suratı asılır, Coşkun telâşla ona bakar.*)

SAFFET: Şey Coşkun Bey... (*Sinirlenerek*) Ama Coşkun Bey, bu ne biçim bulvar komedisi? Tam sekiz sayfa yazmışsınız, henüz çapkın kocanın karısı gelmemiş. İki saattir bekliyorum (*Oynar gibi*) "Eyvah karım geliyor!" sözüne susadım artık.

KOMŞU KADIN (*Saffet'in "Eyvah karım geliyor" sözünü duyduğu için şaşkınlıkla ona döner*): Efendim?

CEMİLE (*Gülümsemeye çalışarak*): Şey canım... oyun yazıyorlar da...

COŞKUN (*Telâşla atılır*): Evet, gerçek değil canım, oyun işte. Bildiğimiz oyun.

CEMİLE (*Sinirli*): Provamız bitti sayılır. (*Komşu kadına*) İsterseniz biz içeri geçelim. (*Coşkun'a bezgin bir yüzle bakar; komşu kadınla birlikte koridorda kaybolurlar.*)

COŞKUN: Beni konu komşuya rezil ediyorsun Saffet.

SAFFET (*Umursamaz bir tavırla*): Siz de böyle oyunlar yazarak asıl kendinizi rezil ediyorsunuz. (*Önündeki kâğıtla-*

rı karıştırır.) Çapkın koca, kadının evinde oturuyor ve kadına durmadan bir şeylerden yakınıyor, elini bile tutmuyor kadının.

COŞKUN (*Sıkılarak*): Şey... biraz utangaçtır da kendisi.

SAFFET (*Kâğıtları karıştırarak*): Sonra terzisi geliyor kadının, kapıcı geliyor, hattâ sütçü geliyor... peki nerde kıskanç karı?

COŞKUN (*Utanarak*): Şey... doğrusu acıdım adama. Bir de şey var... uygun bir fırsat olmadı.

SAFFET: Ne fırsatı?

COŞKUN: Yani adamın karısı kapıyı çalmak için uygun bir bahane bulamadı.

SAFFET: Coşkun Bey, Coşkun Bey! Kadın baskın yapıyor birader. Kapıyı çalıp ben sütçüyüm diyecek değildi ya. (*Kaşlarını çatar.*) Sonra, kahramanlarınıza acımayı da bir yana bırakın artık. Gerekirse öldüreceksiniz onları!

COŞKUN (*Korkuyla*): Öldürmek mi? Rica ederim Saffet, ölüm lâfı etme bir daha.

SAFFET: Ne var bunda?

COŞKUN: Ben ölüm lâfından pek hoşlanmam. Daha yeni oyun yazmaya başladık. Şimdi ölümü karıştırmanın sırası mı?

SAFFET: Canım oyun kahramanlarından söz ediyoruz.

COŞKUN: Olsun. Hem oyunları ciddiye almıyor muyuz? (*Düşünceye dalar.*)

SAFFET (*Yapmacıklı bir telâşla*): Aman felsefe yapma!

COŞKUN: Yapacağım. Ve düşüneceğim. Ülkemizde suç sayılan ne kadar şey varsa hepsini yapacağım.

SAFFET: Aman sakın!

COŞKUN: Evet! Bunun için genç yaşta emekliye ayrıldım. (*Gülümser.*) Yani demek istiyorum ki emekliliğimi isterken erken davrandım, fakat düşünmek konusunda geç bile kaldım gibi geliyor, bana.

SAFFET: Ama biliyorsun ki biz oyunlar yazıyoruz ve seyirci de düşünceye karşı...

COŞKUN: Hayır biz oyun yazmıyoruz, biz yaşıyoruz oyunları yazarken.

SAFFET (*İçini çeker*): Doğru, bundan başka bir şey yaptığımız yok. (*Kendini toparlar.*) Neyse, biz işimize bakalım. (*Elindeki kâğıtlara bakar.*) Tarihi oyunumuz ne durumda?

COŞKUN (*Ödevini yapmamış bir öğrenci gibi*): Napolyon henüz savaş hazırlıklarını bitiremedi.

SAFFET (*Yapmacıklı bir öfkeyle*): Aldatılan kadın kapıyı çalamıyor, Napolyon odasında kararsız adımlarla aylardır dolaşıp duruyor... Coşkun Bey, Coşkun Bey! Siz roman yazın daha iyi.

COŞKUN (*Yapmacıklı bir tavırla*): Beni siz zorladınız. (*Dalgın*) Bana kalsa keman derslerine devam edecektim.

SAFFET (*Güler*): Sahi ne oldu keman hocasına?

COŞKUN (*Mahzun*): Henüz sepetleyemedik. Uygun bir fırsat olmadı.

SAFFET (*Oynar*): Coşkun Bey, Coşkun Bey! İnsan bu kadar tereddütle çok yaşamaz. Hayatınızı da oyunlara çevirdiniz.

COŞKUN: Ben kolay karar veremem Saffet.

SAFFET: Hiç olmazsa bu kusurlarınızı oyun kahramanlarına bulaştırmayın.

COŞKUN: Sen benim emekliye ayrılma kararını kaç yılda verdiğimi biliyor musun?

SAFFET: Ama göreceksiniz keman hocasını beş dakikada sepetleyeceğiz.

COŞKUN (*Ümitle*): Nasıl?

SAFFET: Küçük bir oyunla. Göreceksin...

(*Ümit koşarak içeri girer. Elinde iki gazoz şişesi tutmaktadır. Elindeki açacağı gazoz şişelerine vurur.*)

ÜMİT: Oyunlara biraz ara verelim beyler! Bir antrakt verelim, iki gazoz verelim. Buyrun bayım! Otuz iki dişe keman çaldırıyor.

COŞKUN (*İçini çeker*): Filimlerin kötü tesiri. (*Başını sallar.*) Cemile'den başka aklı başında kimse kalmadı bu evde.

ÜMİT (*Odanın ortasında durur, hazırola geçer*): Gültepe Reklâm Ajansı takdim eder: Gazoz içenlerle birlikte onbeş dakika! (*Koşarak gider, radyoyu açar, pop müziği duyulur.*) Elinizdeki gazozun kapağını sakın atmayın sayın seyirciler!

(*Ümit, reklamların tek tek fotoğraflarla gösterildiğini belirtmek için, her hareketinden sonra kısa bir süre kımıldamadan durur: Hayalî bir gazoz kapağının mantarını çıkarır ve kapağın içine hayretle bakar.*) İşte kapağın içinde belki de saadetinizin anahtarı olan harf yatıyor.

SAFFET: Çok güzel! Baban kızmasa seni hemen bizim tiyatroya oyuncu alırdım Ümit.

COŞKUN: Bir sinema büfesi talip olmadan acele et.

ÜMİT (*Somurtur, babasına*): Kapağınızın içindeki harfe bakmayacak mısınız sayın baylar?

COŞKUN (*Elindeki kapağın mantarını çıkarır, içine bakar*): K!

ÜMİT (*Babasının oyuna katılmasından sevinçli*): Evet baylar bayanlar, işte baş harfimiz: K! Şimdi, 'Küçüktüm ufacıktım top oynadım susadım' şiirinin bütün harflerini toplayıp getirenler arasında kura çekilerek...

SAFFET: Kazananlara, birikmiş gazoz kapakları kadar gazoz kapağı verilecektir.

COŞKUN: Cemile'nin dışında, kendi aramızda anlaşıyoruz sanıyorum.

ÜMİT (*Endişeyle koridora bakar*): Evet. (*Rahatlar.*) Bildiniz, bildiniz! Şimdi ikinci sorumuza geçiyoruz. Daha önce şimdiye kadar almış olduğunuz puanları tekrar hatırlatmakta yarar görüyoruz. Evet, emekli tarih öğretmeni sayın COŞKUN ERMİŞ sıfır fena puanla devam ediyor. Alman güreşçinin iki fena puanı var.

COŞKUN: Saçmalama.

ÜMİT: Evet, işte ikinci sorunuz!

COŞKUN (*Elleriyle üstünü arar*): Hani nerde?

SAFFET: Bu tiyatro değil, düpedüz tuluat!

ÜMİT: Evet sayın Coşkun Ermiş, işte ikinci sorunuz: İkinci Dünya Savaşının en kızgın günlerinde, Alman hava kuvvetleri generali, General von Hinsohn, savaşa herkesten önce yetişebilmek için sabahları ne yapardı? Doğru mu, yanlış mı?

COŞKUN: Saçmalama.

ÜMİT: Evet, jüriye bakıyorum ve açıklıyorum: Sayın yarışmacının itirazı kabul edildi. Sayın Coşkun Ermiş, sizin için kronometrelerimizi geri alıyoruz ve son vapuru kaçırıyoruz. Evet, iskelelere birikmiş olan halk da heyecanlanıyor. Çabuk olun Coşkun Bey, herkesin işi gücü var.

COŞKUN: Saçmalama.

ÜMİT: Maalesef vaktiniz doldu ve bu sefer itirazınız kabul edilmedi. Doğru cevabı açıklıyorum: Doğru! Çünkü BERENSON tıraş bıçakları kullanıyordu. Evet sayın seyirciler! Siz de hayat savaşına bir an önce yetişmek için BERENSON tıraş bıçaklarından şaşmayınız. Allah kimseyi şaşırtmasın. Az yüz keser, çok tıraş eder. (*Şiir okur gibi*) Onu beğendim en son/Tek amacım Berenson. (*Coşkun'a eğilir.*) Şimdi üzülerek sizden on puan siliyorum. (*Elini cebine sokar, bir silgi çıkarır.*) Artık yanlış yapmaktan korkmayın sayın seyirciler! Şu anda elimde tutmakta olduğum SAĞMELEK silgileri, bütün günahlarınızı hiç bir ip ucu bırakmadan ortadan kaldırır.

COŞKUN: Saçmalama.

ÜMİT: Bu ısrarlı yarışmacının yeni itirazı üzerine tekrar jüri üyelerine dönerek soruyoruz. Sayın jüri üyesi Adil Hicabî Utanç Bey, itirazın geçersiz olduğunu, çünkü dilekçenin zaman aşımından sonra verildiğini söylüyor. İşte nitekim Adil Hicabî'nin kendi sesinden yayımlıyoruz: Geçti hatalarla ömrüm/Sonunda hakem oldum.

COŞKUN: Saçmalama. (*Ümit birden üzgün bir yüz takınır, başını önüne eğer.*) Ne oldu şimdi gene?

ÜMİT: Sayın seyirciler, sizinle başbaşa olmadığımız dakikalarda milli takım, sahadaki sessizlikten de anlaşılacağı gibi bir gol yedi. (*Selâm verir.*)

SAFFET (*Alkışlar*): Çok güzel. Bütün bunları sen mi buldun?

ÜMİT (*Üzgün*): Hayır, pazar eğlencesi programında dinledim. Afif Kesin yazmış.

COŞKUN (*Oğlunun omzuna vurur*): Üzülme, zaten o kadar beğenmemiştik.

SAFFET: Babanın meslekî kıskançlığı tuttu gene, aldırma sen.

COŞKUN (*Bir koltuğa çöker, üzgündür*): Gerçeklerle böyle alay edebilseydik.

SAFFET: Gene ne oldu?

COŞKUN: Birazdan müzik hocası gelecek.

SAFFET (*Heyecanlanır*): Ona güzel bir oyun oynayacağız. (*Ümit, sevinerek yaklaşır.*) Hayır, senin rolün bitti artık. (*Ümit mahzunlaşır ve gazoz şişelerini toplayarak çıkar.*) Rolü biten herkes onun gibi mesele çıkarmadan sahneden çekip gitmesini bilseydi. (*Ümit'in arkasından bakar.*) Coşkun! (*Koltuğunda dalgın oturan Coşkun irkilir.*) Sen bu oyunları ciddiye alıyor musun?

COŞKUN (*telâşla*): Alıyorum, alıyorum. Yemin ederim ki...

SAFFET: Neyse. Şu müzik hocasının işini bitirelim de. Beni iyi dinle şimdi.

(*Coşkun, Saffet'e yaklaşır. Sahne kararır. Sahnenin boş olan bölümü aydınlanır. Tiyatronun kulisi. Soyunma odası. Bir divan, bir ayna, bir iki tabure. Servet ve Emel. Emel aynanın karşısına oturmuştur. Servet divana uzanmış.*)

SERVET: İşler iyi gitmiyor, tiyatronun altın devri kapandı.

EMEL: İnsanların da pek iyi yaşadığı söylenemez. (*Makyaj yapar.*)

SERVET: Bu ne hazırlığı böyle? Biliyorsun bugün prova yok.

EMEL: Bir reklâm filminde oynayacağım. (*Servet kaşlarını çatar.*) Biliyorsun tiyatronun altın devri kapandı, "Halkla İlişkiler" devrinin kâğıt para devri açıldı. (*Servet'e döner.*) Biraz sonra yeni kişiliklere bürüneceğim: Önce bir buzdolabının karşısında hayranlıktan donakalacağım, sonra hamarat bir çamaşır makinesiyle dans edeceğim. Ah ne ro-

mantik! Bir çamaşır tozunun temizleyici kolları arasında hissediyorum kendimi. İçimi şimdiden bir beyazlık kapladı. (*Birden sesini yükseltir.*) On yılda onyüzmilyon lira yarattık her boydan! Yarım saat içinde böyle değişik kişiliklere bürünmek bir sanatçı için ölüm demektir. (*İçini çeker.*)

SERVET: Tiyatro kutsal amaçlarından gittikçe uzaklaşıyor.

EMEL (*Bir şey hatırlamış gibi güler*): Bu sanatı ciddiye alanlar da var. Saffet'in bir arkadaşıyla tanıştım... (*Birden susar.*)

SERVET: Ne oldu?

EMEL: Hiç. İyi bir insan. (*Durur.*) Oyunlar yazıyor.

SERVET: Oyun mu yazıyor? Neden bana haber vermediniz? Nasıl yerli oyun sıkıntısı çektiğimi bilmiyor musun?

EMEL (*Çekinerek*): Canım kısa denemeler yapıyor henüz. (*Kendi kendine*) Nerden başladım bu söze?

SERVET: Denemeler mi yazıyor? Sanki ötekiler başka bir şey mi yapıyor? (*Kararlı*) Bu genç adamla tanışmak isterim.

EMEL (*Gülümser*): Çok genç sayılmaz.

SERVET: Daha iyi. Çünkü şimdi bütün gençler sanata karşı. (*Durur.*) Kendini genç sanan ihtiyarlar da sanata karşı. Herkes sanata karşı. Önce şiirden anlamı kaldırdılar, sonra müzikte melodiyi öldürdüler. Ya resim? Çizgi çizmesini bilmeyenler hemen meşhur oluyorlar. Sanatı öldürdüler!

EMEL: Onun da pek yaşamaya niyeti yokmuş demek ki.

SERVET: Geçen gün bir genç adam yollamışlar bana. Oyun yazarıymış. Nerde oyununuz dedim. Yokmuş. Artık oyunlardan konuşma kaldırılmış, öyle söyledi.

EMEL: Pandomim!

SERVET: Yok canım, "İçinden Anlama" tiyatrosuymuş. Delikanlı bana bir saat nutuk çekti: (*Delikanlıyı oynar.*) Ey küçük kafalı, küçük burjuva seyircisi! Bir bilet aldım da koltuğuma kuruldum diye bu gevşeme hakkını nerden buluyorsun? Tembel seyirciye paydos! Oyuncularımızın içinden geçenleri anlamayan senin gibi seyircilere kapılarımızı kapadık artık biz! (*Durur. Üzüntülü*) Ne yapsam? (*Ellerini iki yana açarak hareketsiz kalır.*) Acaba ben de bostan korkuluğu reklâmına mı çıksam?

EMEL: Tiyatroda devrim yapın.

SERVET: Devrim mi? (*Korkmuş gibi çevresine bakar.*) Olmaz. Elimden gelmez ki. Çünkü ben tiyatroda romantik dönemin, his ve acı döneminin adamıyım.

EMEL (*Alaycı*): Artık hayatta yeteri kadar acı var, insanlar bunu görmek için tiyatroya gitmezler artık. (*Sesini yükseltir.*) Hem artık romantik hisler ve acılar öldü, gerçek acılardan yana insanlar!

SERVET (*Heyecanla*): Hayır! Romantikler ölmez, his ve acı ölmez! İnsanlar büyük acılara her zaman ilgi göstermişlerdir. Büyük insanlar ve büyük acılar! İşte tiyatronun iki temel direği. (*Ümitsiz*) Fakat nerde eski acılar, nerde kralların eski acı çekişleri? Nerde büyük ihanetler ve büyük sadakatlar? (*Yüzünü buruşturur.*) Şimdi sıradan vatandaşların okuyucu mektuplarında yer alan dertleriyle seyircide merhamet uyandırmaya çalışıyoruz. (*Emel'e parmağını sallar.*) Yani seyirciye kendisini göstermeye çalışıyoruz. İnsan, kendisi gibi olanlara merhamet eder mi hiç? Dilenciler ya da soylu kişilerle doldurmalıyız sahneyi. Çünkü insan ya düşkünlere acır, ya da yüce varlıkları kıskanır. (*Üzgün*) Eskiden tanrılar varmış, insanların kaderine hükmeden tanrılar! Ve onların yeryüzündeki gölgesi krallar,

imparatorlar! Onlar bir iç çekti mi bütün millet inlermiş.

EMEL: Siz Eski Yunan'da yaşamalıydınız.

SERVET (*Heyecanla*): Evet, işte bu yüzden her yıl bütün turistik bölgelerimizi geziyorum. Eski ve yerle bir olmuş taşların arasında içim ürpererek, dolaşıyorum. (*Oynar.*) Hayalimde bu taşları üst üste koyarak on binlerin doldurduğu açık hava tiyatrolarını görür gibi oluyorum. (*Eliyle gözünü siper ederek boşluğa bakar.*) Oyunlarda tanrılar çizerdi soylu kişilerin kaderini; insanlar daha oyunlara karışmıyordu. (*Ellerini yukarıya kaldırır.*) Taştan koltuklarına kurulmuş kralların hemen karşısında, onlarla aynı seviyede oynardık oyunlarımızı. Sonra Batının karanlığından Barbarlar geldiler ve aşağılık oyunları için sahneyi aşağı indirdiler. Kader Tanrısının kurbanları olan soylu oyuncuların yerini, aslanların pençesine atılan zavallı köleler aldı. (*Soyluları ve köleleri oynar bu arada.*) Ve o günden beri halkı oyalamak için bu alanlarda nice kurbanlar verildi. Sefaletin pençesinde kıvranan onbinlerce zavallı da bu kurbanları uzaktan seyrederek eğlendi. (*Eliyle gözünü siper ederek uzaklara bakar.*) Alanlarda kan gövdeyi götürürken kalabalık sevinç çığlıkları atıyordu. İşte gene hücuma geçtiler. (*Sesini değiştirir.*) Benim bulunduğum yer uzak olduğu için pek göremiyorum: Galiba bir sakatlanma oldu orada. Biri yerde yatıyor. Sahanın kenarında duranlara hakem, "Yaralıyı yerden kaldırın, oyunu daha fazla durduramam, oyunun her şeye rağmen devam etmesi gerekiyor" anlamında bir işaret yaptı sanıyorum. Evet, Selim yerde yatıyor, seyirci bağırıyor: Atın dışarı yaralıyı! Hakem eğildi: Saatine mi bakıyor? Hayır, seyircilerin isteğine boyun eğiyor. Selim'i saha dışına taşıyorlar. Selim yarı ölü durumda. Hakem, olaya sebebiyet veren Katil II'ye kırmızı kart gösteriyor. (*Sesini yükseltir.*) Oyun yeni-

den başladı. Soldan hücum ediyorlar. Hücum! İleri! Marş! (*Yere düşer.*)

EMEL (*Gülerek alkışlar*): Bravo!

SERVET: Gooool! (*Birden mahzunlaşır.*) İşte bunun için kimse bizi seyretmeye gelmiyor artık. (*Cebinden mendilini çıkarır, terini siler.*) Bir de (*Elindeki mendili açarak*) mendil kadar bir perde çıktı plastikten; üzerinde silik görüntüler... (*Elleriyle kendisini gösterir.*) Kanlı canlı hareketli yaşayan gülen ve ıstırap çeken güçlü yaratıklardan kaçıyorlar ve evlerine sığınarak çorap reklamlarının arasına sıkışan hapisane kaçkını gölgeleri seyrediyorlar. Evet! (*Bağırır.*) Gölgeler!

(*Sahne kararır. Coşkun'un evi aydınlanır. Zayıf bir ışık. Coşkun yalnız, masasının başında bir şeyler yazar ve yazarken yüksek sesle oynar.*)

COŞKUN: Ve bunun üzerine Napolyon dedi ki: Bu genci ben de görmek istiyorum.

Nazır: Ama nasıl olur Valdieu, çocuk kanlar içinde.

Valdieu: Kendisi sorguya çekecekmiş.

(*Napolyon'un huzuruna Genç Adam'la birlikte girerler.*)

Napolyon (*Genç adamı kanlar içinde görünce hiddetlenerek*): Nedir bu rezalet?

Genç Adam (*Müstehzi bir tebessümle*): Mukabil eşkiya tarafından ifadem alındı.

Valdieu (*Atılır*): Yalan söylüyor hükümdarım, kendi kendisinin ifadesini aldı.

(*Düşünür.*) Yahu bizim ne işimiz var Napolyonlarla? Saffet'in sözünü dinlemeyecektim. (*Sıkıntıyla çevresine bakar, portmantoda asılı kemanı görür.*) Eyvah! Adam nere-

deyse gelir. (*Koridora doğru seslenir.*) Ümit!

(*Ümit koşarak gelir.*)

ÜMİT (*Heyecanla*): Ne oldu baba? Bizimkiler bir gol mü attı?

COŞKUN: Saçmalama. (*Ümit'in gözlerine dikkatle bakar.*) Biliyorsun değil mi, müzik hocası gelince hemen ona sezdirmeden gidip Saffet ağabeyine haber vereceksin.

ÜMİT (*Mahzun*): Bana da bir rol vermeyecek misiniz baba?

COŞKUN: Uzatma. İşte senin rolün de haberci.

(*Ümit, başı önünde koridorda kaybolur. Coşkun çalışma masasının başına oturur yeniden, yazmaya başlar. Arada bir masanın üzerinden bir kitap ya da bazı kâğıtlar alır, okur, başını sallar. Sıkıntıyla odanın duvarlarına bakar, aynaya gözleri takılır; kitabı okuyormuş gibi yapar, yan gözle de aynada kendini seyreder, suratını buruşturur. Ayağa kalkar, portmantodan keman kutusunu alır, bir an durur, sonra kutudan kemanı çıkarır; bir süre elinde kemanla odanın ortasında durur, sonra boy aynasının önüne gider ve kendini seyreder: Gerçek bir ciddiliği vardır. Aynada kendini beğenmez. Kemanı yerine koyar. Sonra masaya bakar, tekrar yerine oturur, yazıyormuş gibi yapar ve gene yan gözle aynada kendini seyreder; beğenmez, içini çeker, yazmaya devam eder. Sokak kapısı çalınır.*)

COŞKUN (*Yazmaya devam ederek*): Kapı çalınır. Napolyon: Giriniz! (*Kapı tekrar çalınır.*) Napolyon: Valdieu sen misin?

MÜZİK HOCASI'NIN SESİ: Ben müzik hocasıyım Coşkun Bey!

COŞKUN (*Başını kaldırmadan*): Napolyon – Müzik Hocası mı? Şimdi meşgulüm Valdieu. (*Kapı tekrar çalınır. Ümit gelir, kapıya koşar.*)

ÜMİT: Baba kapı çalınıyor!

COŞKUN (*Kâğıtlarına dalmıştır*): Genç adam – Eyvah karım geldi!

(*Ümit kapıyı açar, keman hocası kapıda görünür: Orta yaşlı, zayıf, sinirli bir adam; eski bir fötr şapka giymiştir. Ümit şapkayı alır.*)

ÜMİT (*Babasına seslenir*): Baba müzik hocası geldi!

COŞKUN (*Başını kaldırmadan*): Daha önce de sütçü gelmişti. (*Kendine gelir.*) Efendim? (*Başını kaldırır, müzik hocasını görür.*) Özür dilerim. (*Telâşla yerinden kalkar, kanepenin üzerine bıraktığı kemanı alır.*) Hemen dinlemek ister misiniz? (*Müzik hocasının şaşkınlıkla kendisine baktığını görünce yayı elinden bırakır, adamın elini sıkar.*) Hoş geldiniz.

MÜZİK HOCASI (*Suçlu bir gülümsemeyle*): Bonjur. Biraz erken rahatsız ettim galiba.

COŞKUN (*Boynunun altına bir mendil yerleştirir, acemi hareketlerle kemanı boynuna yerleştirir, yayı eline alır*): Şey... yazıyordum da.

ÜMİT (*Babasını seyrederek*): Baba, sende daha çok alaturka bir kemancı hâli var.

(*Coşkun, oğluna aldırmıyormuş gibi yaparak gözleriyle nota sehpasına bakar. Keman hocası biraz sinirlidir: Sehpayı açar, üzerine notayı yerleştirir.*)

MÜZİK HOCASI (*Ümit'e biraz ters bakarak*): Bir araç, iyi ya da kötü emeller için kullanılabilir. Babanız bir viyolonist olacak, kemanî değil.

COŞKUN (*Ümit'e, biraz sertçe*): Sana ne demiştim?

(*Ümit, yeni hatırlamış gibi elini başına vurur ve koşarak sokak kapısından çıkar.*)

MÜZİK HOCASI (*Kemana ve yaya hırsla sarılmış olan Coşkun'a bakarak*): Biraz daha rahat tutun kemanı. Kavrayışlar yumuşak olmalı. Sazın ağırlığını duymamalısınız.

COŞKUN (*İçini çeker*): Şimdi önemli değil. Asıl çalarken ağırlaşıyor. (*Notalara bakar, mahzunlaşır.*) Tempo da tutacak mıyız? (*Müzik hocası, evet anlamında başını sallar.*) Şey... biliyorsunuz evimiz ahşap da (*döşemeye bakarak*) ondan söyledim. (*Müzik Hocası bu sözlere tepki göstermez, gözlerini tavana dikerek bekler.*) Siz bilirsiniz. (*Kadere boyun eğen bir insan gibi yayı kemana sürtmeye başlar, falsolu sesler odayı doldurur.*)

(*Coşkun kısa bir süre çaldıktan sonra, sayfa bittiği için, yayı ile sayfayı çevirmek ister, nota sehpasını devirir. Müzik hocası sinirliliğini gizlemek ister ve soğukkanlı görünmeye çalışarak sehpayı kaldırır, notaları düzeltir. Coşkun'un bu işlere girişmesinde, sanki ders bitinceye kadar kemanı boynundan ayırmama zorunluluğu duymasının önemli payı vardır. Her aksilikte kemanı daha sıkı dayar boynuna. (Hareketlerinde biraz da bir tuluat oyununun abartmalı davranışları vardır.) Çalarken terler, ceketinin üst cebine yerleştirdiği bir mendili keman yayıyla, sonra da dişleriyle çıkarmak ister, beceremez, boynundaki mendili düşürür ve sanki boynuna yapışık kemanı bırakması yasakmış gibi acıklı gözlerle yere bakar. Müzik hocası, soğukkanlı görünmeye çalışarak, kemanı Coşkun'un elinden biraz zorla alır; her şey yeniden düzenlenir ve Coşkun keman çalmaya devam eder, sesler gittikçe yükselir, Coşkun da ayağıyla gittikçe daha gürültülü bir tempo tutmaya başlar. Arada yan gözle de sokak kapısına bakar. Bir süre sonra sokak kapısı çalınır ve keman gürültüsünden, önce Coşkun kapıyı duymaz. Kapı daha şiddetle çalınır ve sonunda yumruklanır. Coşkun'da keman hocasından gizlemeye çalıştığı bir sevinç vardır. Ke-*

manı elinden bırakmayan Coşkun, çalmayı keser ve gider kapıyı açar, Saffet görünür kapıda.)

COŞKUN (*Yapma bir şaşkınlıkla*): Ne var noluyor?

SAFFET (*Heybetli bir sesle*): Asıl burada ne oluyor?

(*Coşkun, Saffet'ten ürkmüş gibi kapıyı hemen onun yüzüne kapar ve telâşla kütüphanesine koşar ve bu arada kemanı elinden düşürür. Müzik Hocası çalgıya gösterilen bu saygısızlığı beğenmez ve kemanı yerden alır. Bu arada kapı yeniden yumruklanmaktadır. Coşkun telâşla bazı kitapları raflardan çıkarmaya başlar.)*

COŞKUN (*Şaşkın duran keman hocasına*): Şimdi sanat düşünecek sıra değil üstad, baskın var baskın!

MÜZİK HOCASI (*Anlamadan*): Ne baskını?

COŞKUN (*Raflardan çıkardığı kitapları müzik hocasına verir*): Aydın baskını?

MÜZİK HOCASI: Ha o baskın mı?

COŞKUN (*Kitapları müzik hocasından alır*): Evet o baskın. (*Kitapları telâşla sobanın içine atar.*)

MÜZİK HOCASI: Aman kapıyı açalım.

(*Coşkun masanın üzerinden bir kutu kibrit alır, sobaya yaklaşır, bir kibrit yakar. Bu arada müzik hocası kapıyı açmıştır. Saffet, Müzik Hocası'nı iterek girer; elindeki sigarayı ağzına götürür ve Coşkun'un elindeki kibritle yakar.*)

SAFFET: Teşekkür ederim. (*Coşkun ve müzik hocasına kaşlarını çatar.*)

MÜZİK HOCASI (*Çekingen*): Arama izniniz var mı?

SAFFET: Arama mı? (*Bir an duraklar.*) Ha-ha. Beni ne sanıyorsunuz? (*Birden ciddileşir.*) Bu rezalet sona ermezse bir

dahaki gelişimde polis olmak için zerre kadar tereddüt etmeyeceğimden hiç şüpheniz olmasın!

MÜZİK HOCASI: Ne rezaleti?

SAFFET: Keman rezaleti. (*Müzik hocasına yaklaşır. Abartmalı bir sesle*) Sanırım siz olacaksınız müzik hocası. (*Kaşlarını çatar.*) Hüvviyetiniz?

MÜZİK HOCASI: Resmi bir sıfatınız var mı?

SAFFET: Bana ne hakla soru soruyorsun Beethoven bozması.

MÜZİK HOCASI: Beethoven'e benzediğimi de nereden çıkardınız?

SAFFET: Tanıdığım tek yabancı besteci olduğu için. Yerli bir besteci isterseniz size Hacı Arif Bey bozması da diyebilirim.

MÜZİK HOCASI: Lütfen hakaret etmeyin.

SAFFET (*Müzik hocasının üstüne yürüyerek*): Bir bestecimize benzetilmeyi hakaret mi sayıyorsunuz kendinize? Şimdi... (*Coşkun araya girer.*) Şimdi zabıt tutarsam. (*Müzik hocası kapıya doğru geriler.*)

COŞKUN (*Saffet'i kolundan tutarak*): Peki ama siz kimsiniz?

SAFFET (*Eğilerek selâm verir*): "Arkadaşlar ve Gerçekler" tiyatrosundan oyuncu Saffet Söylemezoğlu.

COŞKUN (*Ferahlamış gibi*): Talihsiz bir soyadınız var. Neyse... (*Sobanın yanına gider, kitapları çıkarır.*) Beni biraz korkuttunuz.

SAFFET (*abartmalı bir kahkaha atar*): Harika! "Tedirgin Aydın". Müthiş bir komedi.

COŞKUN: Pek komedi değildi. Yani öyle oynanmadı demek istiyorum.

MÜZİK HOCASI (*Biraz kendine gelmiştir, masaya yaklaşır*): Bize kötü bir oyun oynadınız Saffet Bey. Buna hakkınız yoktu.

SAFFET (*Birden öfkelenmiş gibi*): Siz ne hakla oyunumu kötü buluyorsunuz zevksiz adam? (*Coşkun'u işaret eder.*) Bu yeteneksiz testerecinin çıkardığı moral bozucu sesleri teşvik etmeye utanmıyor musunuz? Heyhat! Üç kuruş için bu zillete katlanmaya değer mi?

MÜZİK HOCASI (*Kendini kaybeder*): Senin şimdi bedava oynadığın tuluatın...

SAFFET (*Müzik Hocası'nın üzerine yürüyerek*): Senin gibi modası geçmiş goygoycuların hicvi vardı o eserde...

COŞKUN (*Araya girerek*): Rica ederim beyler...

SAFFET: Size de teessüf ederim... adınızı bilmiyorum.

COŞKUN: Coşkun Ermiş.

SAFFET: Teessüf ederim Coşkun Bey. Beğeneceğinizi sanıyordum oyunumu. Ben (*Parmağıyla kendi göğsüne dokunur.*) size (*Parmağıyla Coşkun'a dokunur.*) demek istiyorum ki (*Elini ağzına götürür.*) üst katta (*Eliyle tavanı işaret eder.*) böyle (*Tepenir.*) gürültü ederseniz... Bilmem anlatabiliyor muyum? (*Coşkun güler.*) Emekli olduğunuzu duydum da bu çeşit eski eserlerden hoşlanacağınızı düşündüm. (*Abartmalı bir sesle*) Ama maşallah sizi pek genç buldum.

COŞKUN: Erken ayrıldım emekliye. Beni buna zorlayan bir ses vardı içimde...

SAFFET (*Tamamlar*): Ve siz de bu sesi, münasebetsiz keman sesiyle karıştırdınız.

MÜZİK HOCASI: Bir dakika... oyuncu efendi, sınırınızı aşıyorsunuz.

COŞKUN (*Kemanı alır, boynuna götürür ve müzik hocasının yanında durur*): İnsan keman çalamaz mı yani?

SAFFET (*İkisini alaycı bir bakışla süzer*): Bilmem ki... Kırkından sonra saza başlayanlar için ümit kırıcı bir atasözü vardır da.

COŞKUN: Meselâ... meselâ size göre... ne yapmalıyım dersiniz? Bana ne tavsiye edersiniz?

SAFFET: Ne bileyim... (*Düşünür gibi*) Daha gürültüsüz bir şey... meselâ... meselâ... (*Birden gözleri parlar.*) Neden oyun yazmayı denemiyorsunuz. Coşkun Bey?

COŞKUN (*Çok şaşırmış gibi*): Oyun mu nasıl olur? (*Yan gözle müzik hocasını süzer.*)

MÜZİK HOCASI (*Artık dayanamaz*): Rica ederim Coşkun Bey... Düşünün rica ederim. (*Saffet'e öfkeyle bakar.*) Rica ederim efendim, gülünç bir şey bu. Hem bir oyun için bütün kadrosuyla koca bir tiyatro gerek, oyuncular, dekorlar...

SAFFET: Coşkun Bey, başkalarının eserlerini ezberlemekle mi geçireceksiniz hayatınızı?

COŞKUN (*Saflıkla*): Ama nerde tiyatro?

SAFFET: Siz karar verin bir kere, her şeyin çaresi bulunur.

COŞKUN (*Öfkelenmiş gibi*): Hayır efendim olmaz. Bana teminat vermelisiniz. Çünkü her yeni işimde başıma gelmiştir bu: "Coşkun Bey," derler çok kibar bir sesle, "Siz hele şimdilik göreve onuncu dereceden başlayın da ilk müsait fırsatta kadro boşalır boşalmaz bir şeyler yaparız." (*Keskin bir ifadeyle*) Hayır efendim olmaz. Geçmişimle ilgimi keserken bunu, bir kenara atılacak oyunlar yazmak için yapmadım. Artık benim sesimi de dinlemeli insanlar! İster keman sesi olsun, ister oyun sesi; yeni bir ses getirmeliyim bu dünyaya!

SAFFET (*Müzik hocasının önüne geçerek*): Oyun sesi!

MÜZİK HOCASI: Siz çıldırmışsınız. (*Saffet'i geçerek Coşkun'a yaklaşmaya çalışır.*)

(*Saffet, müzik hocasını biraz itip kakar. Gürültüler. Sesleri duyan Cemile koridorda görünür.*)

CEMİLE (*Şaşırarak*): Saffet, ne oluyor?

(*Hepsi şaşkınlıkla Cemile'ye bakarlar. Müzik hocası da ileri çıkarak Cemile'ye bir şey söylemek ister. Saffet onu kapıya doğru iter.*)

CEMİLE: Saffet, ne yapıyorsun?

SAFFET (*Ümitsizlikle*): Oyun bozuldu, gerçeği oynuyorum artık.

(*Müzik Hocası, Saffet'in bir an onu bırakmasından yararlanarak, aceleyle portmantodan şapkasını almak ister, ama yanlışlıkla bir kalpak alarak başına geçirir ve telâşla kapıya yürür.*)

SAFFET (*Gülerek, müzik hocasına*): Hayır aziz Beethoven, telâştan Hacı Arif Bey'e benzediniz.

(*Coşkun, müzik hocasına şapkasını verir. Müzikçi aceleyle sokak kapısından çıkar.*)

CEMİLE: Bu maskaralıklar daha ne kadar sürecek Coşkun?

SAFFET (*Telâşlı*): Kendiliğinden gelişen bir oyunu prova ediyorduk.

CEMİLE: Zavallı bir adamı hırpalayarak kapı dışarı ederek mi?

COŞKUN: Şey... daha medenî bir oyun düşünmüştük aslında.

CEMİLE: Oyun oyun. Biraz da gerçek oyunlarla ilgilensen iyi olur. Meselâ benim para kazanmak, evi geçindir-

mek için sahneye koyduğum şu dikiş dikme oyunlarımla, Ümit'in her sınıfı iki yılda geçme oyununu düzeltsen biraz. Ya da paralarını içkiye yatırma oyununu adam etsen. Erken emekli olma oyununun bize neye mâl olduğunu bir düşünsen... Ne dersin?

COŞKUN (*Masaya gider, kâğıtları tutar*): Ama bunlar oynanacak bir gün, hem de gerçek bir tiyatroda. O zaman bütün sıkıntılar bitecek...

(*Saadet Nine görünür. Duyduğu gürültüden tedirgin olmuştur.*)

SAADET NİNE: Bir sesler duydum da... Yoksa Cemil Paşa mı geldi dedim.

CEMİLE (*ümitsizlikle*): İşte sana başka bir oyun daha. Bu ev çığırından çıktı...

SAFFET: Ve onu düzeltmek için siz gönderildiniz.

CEMİLE: Yeter! Oyun istemiyorum artık. (*Annesinin koluna girer, koridorda kaybolurlar.*)

COŞKUN: Özür dilerim. Çalıştığı için biraz sinirli de. Bilmezsin bu provalar...

SAFFET: Bilirim bilirim. (*Düşünür.*) Bu ülkede de çalışan herkes sinirli.

COŞKUN: Onun için çalışmıyorum artık. Onun için evden çıkmak istemiyorum. Her gün yollarda ve vasıtalarda gergin yüzler, düşmanca bakışlar, insanı her an tedirgin eden...

SAFFET (*Coşkun'un sözünü keser*): Coşkun Bey olmaz. (*Coşkun şaşırarak bakar.*) Olmaz efendim: Artık sanat denilen kutsal aileye katıldınız. Artık heyecanlarınızı sözlü olarak ve her aklınıza gelen yerde harcayamazsınız. Artık insanlığa heyecanlarınızı yazılı olarak sunacaksınız.

COŞKUN (*İçini çeker*): Sorma birader, geçen gün bir arkadaşa bu oyun yazma hikâyesinden söz edecek olmuştum. Şimdi beni ne zaman görse, "Azizim geçen gün başıma ne geldi," diye başlıyor ve ciddi bir sesle, "Dinle bak, bunu da belki oyunlarının bir yerinde kullanırsın," diye anlatıyor.

(*Sessizlik.*)

COŞKUN: Oysa ben bu işi sevmeye başlamıştım. (*Dalgın*) Kendimi bazan öylesine kaptırıyorum ki, hayalimde yazdığım oyun bitiyor; bir tiyatronun patronu, oyunu âdetâ yalvararak elimizden alıyor, sen baş rolü oynuyorsun, provalarda fikirlerimi büyük bir saygıyla dinliyorlar, her söylediğimi büyük bir titizlikle not ediyorlar, bana bir sekreter de vermişler, genç kız bana hayran, hafif de âşık, senden başka oyuncu tanımadığım için her rolü senin canlandırdığını düşünüyorum...

SAFFET: Emel'i tanıdığını unuttun galiba.

COŞKUN (*Sıkılarak*): Onunla henüz sadece arkadaşız biliyorsun. Neyse... Oyunun ilk gecesinde büyük bir kıyamet kopuyor, bütün seyirciler göz yaşları içinde...

SAFFET: Herhalde kıskanç kadın komedisi değil bu... belki Napolyon...

COŞKUN: Hayır, değil, ikisi de değil. Bunu daha yazmadım. Oyundan sonra alkışlar bir türlü dinmek bilmiyor, perde defalarca açılıp kapanıyor. Bazen perde daha tam kapanmadan telâşla yeniden açılır ya... öyle numaradan değil. Tabii sonunda 'Muharrir, muharrir!' diye bağırıyor seyirci, ben daha önceden sahneye çağrılacağımı düşünmemişim tabii, ön sıralardan birine oturmayı akıl edememişim, en arka sıralarda bir yerdeyim, sen sahneden inerek kendine zorlukla yer açıyorsun, bana yaklaşırken...

SAFFET: Bütün rolleri ben oynadığıma göre, sahne boş kaldı bu arada.

COŞKUN: Yok canım, birçok Saffet var sahnede, bu Saffetlerden biri geliyor yanıma, onunla birlikte sahneye çıkıyoruz, çok alkışlıyorlar bizi, arada bravo bile diyorlar, sonunda biz de onları alkışlıyoruz, onlarla tek bir varlık haline geliyoruz, seyirci-oyuncu-yazar birleşiyor, aradaki yapma duvarlar yıkılıyor, sevgili sevgili seyirciler diyorum onlara, bizim ortak zaferimiz bu, bu dünyayı birlikte yarattık, gelin her zaman böyle yapalım: insanlar arasındaki engelleri kaldıralım, bütün oyunları birlikte oynayalım, birlikte seyredelim, kendimize isimler vermeyelim, yaptığımız işlerle varolalım, bunun dışında kalan bütün sahte unvanları, kurumları, insanın kendini üstün bir şey saymasına yolaçan düzenleri yok sayalım...

SAFFET: Sonra seni alıp götürüyorlar.

COŞKUN (*Gözleri yaşarmıştır*): İşte bunları düşünüyorum da âdetâ gözlerim yaşarıyor. Ve o anda istiyorum ki dünyadaki bütün insanlar da benim gibi oyunlar yazsınlar ve benim gibi alkışlansınlar.

(*Sessizlik.*)

COŞKUN: Cemile haklı. (*Durur.*) Biz adam olmayız.

SAFFET: Milletçe mi demek istiyorsun?

COŞKUN (*Koridora bakar*): Biraz nefes alabilsek milleti düşünecek halimiz olur. Şimdilik kendi derdimize düşmüş bir durumdayız. (*Tekrar koridora bakar.*) Görüyor musun milletimizin kaderi nelere bağlı? Tehlikeler içindeyiz Saffet.

SAFFET: Canım sana söylemiştim: Sen de bütün meseleleri Napolyon'un başından geçmiş gibi yazarsın, kimse alınmaz.

COŞKUN: Yazdım yazdım. (*Mahzun*) Ama bir iki satır. (*Masadaki kâğıtları karıştırır.*) Bak işte. (*Okur.*) Genç Napolyon'a yaklaşır. (*Saffet'e*) Al bir kopya daha var, birlikte okuyalım. (*Saffet'e bir kâğıt verir.*)

SAFFET: Genç Adam – kahrolsun hürriyet düşmanları! Yaşasın istiklâli tam ve hürriyeti tam altında yaşayan ve ecnebi muharip tesislerden tasfiye edilmiş Fransa! Kahrolsun Ş O M İ!

COŞKUN: Napolyon – Ne demek istiyor bu adam?

SAFFET: Harbî Umumî Nâzırı: ŞOMİ diyor efendim, yani Şimâl Okyanusu Muharipler İttihadı.

COŞKUN: Napolyon (*Hiddetle gence dönerek*): Ulan sen makinist misin?

SAFFET (*Kâğıttan başını kaldırır*) Rica ederim Coşkun Bey, sözler bu kadar değiştirilirse salonda görevli bulunan seyirciler bile anlamaz. Sonra, Napolyon'un 'ulan' demesi de uygun değil.

COŞKUN: Yahu Saffet bence bu Napolyon hikâyelerini bırakalım. Bizim meselelerimizi böyle anlatmak iyi olmuyor.

SAFFET (*kâğıtlara bakar*): Zaten azizim, 'Napolyon'un Sonu' adlı oyununuzda figüranların dışında tam kırk dört oyuncu var.

COŞKUN (*Utanarak*): Devrin bütün hususiyetlerini belirtmekti niyetim. (*Ayağa kalkar.*) Belki de oyunları bir yana bırakmak gerekiyor. Başka insanlarla uğraşmak...

SAFFET (*Heyecanla*): Hayır hayır. İşte bunun için oyunlar yazmalısın. (*Hafif alaylı*) İnsanlarla oyunlarda karşılaşacaksınız artık Coşkun Bey. Artık siz onlara hükmedeceksiniz. Geçenlerde bir arkadaş diyordu ki... (*Unutmuş gibi susar.*) Yazık ki beni heyecanlandıran sözleri yeri gelince bir türlü ifade ede-

miyorum. (*Biraz sıkıntıyla güler.*) Başkalarının sözlerini anlamadan ezberlemeye öyle alışmışım ki... (*Unutmuş gibi susar.*) Bu sözün de sonunu unuttum işte. (*Durur.*) Yani demek istiyorum ki, daha doğrusu bu arkadaş demek istiyordu ki, galiba en doğrusu bu arkadaşın okuduğu kitabın yazarı düşünmüş ki: İnsanların hayatı zaten daha önceden yazılmış oyunlarla geçiyormuş. Belki biz, yani siz demek istiyorum, bizim için yazılmış oyunları değiştirmek, yani kaderimizi değiştirmek, yani oyunlarımıza bir anlam vermek için, onları yeni baştan kendimize göre yazmak için... (*Kapı vurulur.*)

MÜZİK HOCASI'NIN SESİ: Coşkun Bey!

COŞKUN (*Biraz şaşkın*): Buyrun.

MÜZİK HOCASI'NIN SESİ: Bir şey söyleyecektim... şey... o münasebetsiz ve kaba... gitti mi?

COŞKUN (*Gülerek*): Hiç gider mi! Daha büyük münasebetsizliklere hazırlanıyor.

(*Sahne kararır. Sahnenin boş olan bölümü aydınlanır. Kulis. Emel ve Servet.*)

EMEL: Anlattığına göre yıllardır içinde duyduğu bir ses onu çok rahatsız ediyormuş, "Coşkun," diyormuş bu ses, "Yeter artık, bırak bu işini, yoksa çok geç kalacaksın!" Fakat emekliye ayrılınca da bu ses, nereye geç kaldığını söylememiş. (*Servet güler.*) Kendi de gülüyordu buna, ama sanki bir bakıma da ciddiydi. (*Gülümser.*) Sonra da keman dersi almaya başlamış.

SERVET: Keman dersi mi? Peki oyunlar?

EMEL: Önceleri çok korkuyormuş oyun yazmaktan. Tanıdıklarını ele vermekten korkuyormuş. İlk yazdıklarını okumuştu bana; "Asıl sen kendini ele vermekten korkuyorsun," dedim ona. Çok telâşlandı. Sonra şiddetle kar-

şı koydu bana. Onun için artık böyle bir mesele yokmuş, artık hayatını insanlarla paylaşmaya karar vermiş. Bir bakıma da yazdıklarında kendisini tanıyacaklar diye ölesiye korkuyordu.

SERVET (*Heyecanla*): Ben sana demedim mi romantikler ölmez diye. İşte keman çalıyor, en duygulu sazla ilgileniyor. (*Kararlı*) Evet! Romantikler ölmez. Olmadık zamanlarda böyle yeniden doğar işte. (*Ayağa kalkar.*) Hadi gidelim hemen bu genç adama tanıştır beni.

EMEL (*Gülerek*): Genç olmadığını söylemiştim.

SERVET: Sen anlamazsın. Romantikler yaşlanmaz. Gidelim.

EMEL: Önce reklâm filmi var biliyorsun. (*Sıkıntıyla*) Aslında çok zor geliyor bana.

SERVET: Geçen gün uzun saçlı arkadaşlarınla 'sanat propagandadır' diye bağırıp duran siz değil miydiniz.

EMEL (*Gülerek*) O başka. Neyse, önce gerçekçi filimlerle uğraşırız, sonra da ölmeyen romantiklerle buluşuruz. (*Birden telâşlanır.*) Fakat Coşkun'un evine hiç gitmedim ben.

SERVET: Nerede oturduğunu bilmiyor musun?

EMEL: Yok canım... şey. (*Sahte bir gülüşle*) Siz romantikler de bazı duyarlıkları nedense hiç anlamazsınız. Neyse, gidelim.

(*Sahne kararır. Coşkun'un evi. Saffet ve Coşkun yemek masasının üzerinde çalışırlar.*)

SAFFET: Bence hiç olmazsa bu sütçüyü kaldırabiliriz. (*Kapı çalınır. Coşkun kalkar.*)

COŞKUN: Sütçü geldi galiba. Merak etme onu kaldırdığımızı söylerim kendisine. (*Kapıyı açar. Servet ve Emel görünür.*) Siz... (*Şaşırarak susar.*)

SERVET (*Özür diler gibi*): Çalışıyordunuz galiba rahatsız ettik.

SAFFET (*Yerinden kalkarak*): Merhaba bay sermaye.

SERVET (*Sıkılarak Coşkun'a*): Sanırım tiyatronun patronu Servet Duygulu olduğumu söylemeye gerek kalmadı.

SAFFET: Ben gene de sizleri tanıştırayım. Tarih yazarı Coşkun Bey...

COŞKUN: Şey... Saffet... Ben yazar filân değilim, emekli tarih öğretmeniyim.

EMEL: Servet çok ısrar etti de seni görmek için.

SERVET: Romantik oyunlar yazıyormuşsunuz.

EMEL (*atılır*): Ben öyle bir şey söylemedim.

SERVET: Nasıl oyunlar yazıyorsunuz?

COŞKUN: Şimdilik zararsız oyunlar yazıyoruz, yani tehlikesiz şeyler.

SERVET: Ne gibi? Yani, ne tür oyunlar demek istiyorum.

COŞKUN: Hangisinin beğenileceğini bilmediğimiz için şimdilik her tür oyunlar yazıyoruz: Tarihî trajediler, bulvar komedileri...

EMEL (*Masanın üzerindeki kâğıtları alarak*): Bunlar hangisi...

COŞKUN (*Kâğıtları almak ister*): Daha tam olmadı...

EMEL: Bana göre bir rol var mı?

SAFFET (*Atılır*): Evet evet. (*Coşkun'a*) Boşuna telâşlanma. Biz okursak daha iyi anlarsın ne yaptığını. (*Emel'in yanına gelir, onunla kâğıtları incelerler.*)

SERVET: Bence şöyle kuvvetli ve keskin karakterlerin yer aldığı tarihî dramlar yazmalısınız. Bizde henüz...

SAFFET (*Servet'in sözünü keserek*): Dinleyin.

(*Emel ve Saffet ellerindeki kâğıtları okurlar.*)

EMEL: Boşuna korkuttunuz beni; Terzim gelmiş.

SAFFET (*Heyecanla*): Atlattınız mı onu?

EMEL: Biraz daha cesur olmalısınız Korhan.

SAFFET (*Emel'e yaklaşır*): Hayır. (*Emel'in elinden kâğıdı alarak düzeltir.*) İsim iyi değildi de.

EMEL: Biraz daha cesur olmalısınız Cemil.

SAFFET: Ben bütün hayatımca korktum Filiz. Bilhassa gülünç olmaktan korktum.

EMEL: Benim varlığım hiç mi etkilemiyor bu korkuyu?

SAFFET: Hayır, sizi de sevmemeliyim. Çünkü her zaman olduğu gibi hayal kırıklığı bekliyor beni. Gene gülünç olmaktan korkuyorum. (*Sesini yükseltir.*) İnsafsız insanlar! Hayat göz yaşına bakmıyor. Oysa insanların merhametine muhtacım ben. (*Başını kaldırır.*) Coşkun, bunun bulvar komedisi olduğundan emin misin?

EMEL: Ne olur devam edelim.

SAFFET: İşte bu karışık haleti ruhiye içinde evlendim ve karıma teslim oldum. Her şeyi yapmasına izin verdim, çocuğu olmasına, hatta saksıda çiçek yetiştirmesine bile. Halbuki bilirsiniz bitki böcek yapar, topraktan solucan... aman yarabbi size neler anlatıyorum. (*Kapı çalınır.*) Eyvah karım geldi.

COŞKUN: Saçmalama. Yok öyle bir cümle. (*Kapı tekrar çalınır.*)

SERVET: Ama kapı çalınıyor.

(*Coşkun telâşla gider, kapıyı açar. Cemile görünür. Elinde paketler, torbalar vardır. Herkes biraz sıkıntıyla Cemile'ye gülümser. Cemile yorgun ve durgun görünür.*)

SAFFET (*Biraz telâşlı*): Sizleri tanıştırayım. Coşkun Bey'in hanımı Cemile. Emel Sevinir Hanım. Büyüyünce aktris olacak.

EMEL (*Yavaşça*): Sersem.

SAFFET: Son oyunda bana bu kelimeyle hitap ediyordu da. Bilirsiniz kötü oyuncular bir süre rollerinin etkisinden kurtulamazlar. (*Servet'e döner.*) Patronumuz ve dolayısıyla baş oyuncumuz Servet Duygulu.

SERVET (*Yavaşça*): Allah belânı versin. (*Biraz sıkılarak Cemile'ye*) Kusura bakmayın, biz her zaman böyle gördüğünüz gibi değilizdir.

COŞKUN (*Atılır*): Düşün Cemile, gerçek bir tiyatroları var. (*Gözlerini kapar.*) Gerçek bir tiyatro: Perdesi var, koltukları var... her kahraman için ayrı bir aktör bile var.

CEMİLE: Çok yoruldum. (*Ellerine bakar.*) Şunları alır mısın Coşkun?

(*Coşkun, biraz bezginlikle Cemile'nin elindekileri alır. Koridorun başında Saadet Nine görünür.*)

SAADET NİNE: Şey... Bir gürültü duydum da. Cemil Paşa geldi sanmıştım.

CEMİLE: Rica ederim anne. (*Coşkun'un elinden torbayı ve paketleri alır.*) Annem biraz rahatsız da, müsaadenizle. (*Annesine bakar.*) Hadi anne.

(*Saadet Nine içini çekerek salondakilere bakar ve Cemile ile birlikte koridorda kaybolur.*)

COŞKUN: Özür dilerim, evin durumu biraz...

SERVET: Anlıyorum. (*Çevresine bakar. Emel tedirgindir.*) Şey...

SAFFET: Prova yaparken boğazım kurudu patron. Avans olarak bize birer içki ikram edemez misin?

SERVET (*Sevinerek*): Tabiî. (*Coşkun'a bakar.*) Tanışmamızın heyecanını kaybetmeyiz böylece. (*Heyecanlanır.*) İnsan kardeşlerim! Hepinizi seviyorum. Dünyanın hiç bir yerinde artık böyle heyecanlara tesadüf edilemiyor.

SAFFET (*Alaycı*): Doğrudur. Dünyanın hiç bir yerinde serbest teşebbüs böyle birdenbire heyecanlanarak işçilerini meyhaneye götürmez.

SERVET (*Heyecanla*): Kimse yapamaz bunu bizden başka!

SAFFET (*Başını önüne eğer*): Dünyada benden başka hiç bir aktör de iki aydır doğru dürüst para almadığı halde, patron onu meyhaneye götürüyor diye her şeyi unutup duygulanmaz. (*Kapıyı gösterir.*) Soldan çıkarlar.

(*Emel, Saffet, Servet ve Coşkun çıkarlar. Kısa bir süre sonra koridordan Cemile'nin sesi duyulur.*)

CEMİLE'NİN SESİ: Coşkun! Biraz bakar mısın? (*Durur.*) Coşkun!

(*Cemile koridordan gelir.*)

CEMİLE: Coşkun! (*Şaşırır.*) Neden hep gidiyorsun Coşkun? (*Kanapeye çöker.*) Gene bu eve döneceğini bilmiyor musun? (*Kapıya bakar.*) Tek başına hiç bir şey yapamayacağını bilmiyor musun Coşkun?

(*Saadet Nine görünür.*)

SAADET NİNE: Kiminle konuşuyorsun? Cemil Paşayla mı?

CEMİLE (*Gözlerini kapar*): Anne rica ederim beni yalnız bırak.

SAADET NİNE: Neden beni kandırıyorsunuz? Daha biraz önce Ümit, "Bugün Cemil Paşa gelecek," demişti. Kaç gündür neden gelmiyor Cemil Paşa? Geçen hafta giderken, "Gene gelirim kızım Saadet," demişti. Gene buyrun paşam...

CEMİLE (*Elini sallar*): Peki peki. (*Zorlukla başını koridora çevirir.*) Ümit!

(*Ümit koşarak gelir.*)

ÜMİT: Ne var?

CEMİLE: (*Başıyla annesini işaret eder*): Cemil Paşayı bekliyor. (*Saadet Nine'yi kolundan çekerek yanına oturtur, gözlerini kapar.*) Otur anne, gelecek.

ÜMİT (*Sevinerek*): Şimdi geliyor Cemil Paşa hazretleri. (*Portmantoya gider, başına kalpağı geçirir, annesinin maksi paltosunu giyer. Sesini değiştirerek*) Ben Cemil Paşayım. İşte geldim! (*Saadet Nine'ye yaklaşır.*) Nasılsın kızım Saadet?

SAADET NİNE (*Kızarır, bir genç kız gibi utangaç*): İyiyim paşam, sağ olun. Hoş geldiniz paşam, safalar getirdiniz, buyrun paşam böyle...

(*Sahne kararır.*)

Meyhane. Uzunca bir masa. Coşkun, Saffet, Emel, Servet. Emel ve Coşkun yanyana, Saffet ve Servet de masanın kısa kenarlarına karşı karşıya otururlar. Garson ara sıra girerek servis yapar. Garsonu, müzik hocasını oynayan aktör canlandırır. Müzik Hocası gibi siyahlar giymiştir, papyon kravat takmıştır. Masada bardaklar, şişeler, tabaklar. Oldukça içilmiş olduğu masadakilerin yüzlerinden belli olur.)

COŞKUN (*Servis yapan garsona bakarak, Saffet'e*): Bu adamı sanki bir yerden tanıyorum. Sanki bu adam daha önce çok

başka bir iş yapıyordu. (*İçini çeker.*) Son günlerde herkesi birbirine karıştırıyorum zaten.

SAFFET (*Aldırışsız*): Oyun yazmaktan olmuştur.

COŞKUN (*Duymamış gibi*): Belki de karıştırmıyorum. Belki de insanlar aynı oyunları oynuyorlar, hayatlarını birbirine benzer oyunlarla geçiriyorlar.

SAFFET: Ama biz başkayız, değil mi?

COŞKUN (*Heyecanla*): Evet, evet biz herkesten başkayız, öyle olmak zorundayız. (*Sıkılarak güler.*) Belki size gülünç gelecek, ama son günlerde garip bir kuruntuya kapıldım. (*Durur.*) Hayır anlatamayacağım.

EMEL (*Coşkun'u ilgiyle dinlemektedir*): Ne olur anlat.

COŞKUN: Ne bileyim, sanki kendi isteğimle emekliye ayrılmamışım. Sanki emekliye bile ayrılmamışım, sadece bana yeni bir görev verilmiş. (*Heyecanlanır.*) Peki neden bana verilmiş bu görev? Çok akıllı olduğum için mi? Çok bilgili olduğum için mi?

SAFFET (*Anlamadan*): Ne görevi?

COŞKUN: Sesler duyuyorum yeniden. (*Uzaktan bir alaturka müzik duyulur. Fasıl heyeti. Coşkun gözlerini kapar, müziği dinler.*) Sanki benden başka kimse anlamıyor bu sesleri.

SAFFET: Ama alaturka sesler bunlar.

COŞKUN: Evet, ama onu dinlerken sanıyorum ki bu sesleri kimse benim gibi hissetmiyor. (*Alaturka müzik tekrar duyulur: "Ben seni sevdim seveli kaynayıp coştum."*) Bu sesi yıllarca duymuşum da farkına varamamışım. Ne garip. Ya da başka şeyler hissettiğimi sanmışım. (*Gülümser.*) Eskiden bir arkadaş vardı. Ne zaman bu şarkıyı duysa, "Aman şu adamın altını söndürün!" diye çırpınırdı. Biz

de ne kadar gülerdik. Neden gülerdik? Ben artık gülemiyorum Turgut!

SAFFET: Ben Turgut değilim.

COŞKUN (*Gözleri kapalı*): Ben artık o adamın altını söndürmek istemiyorum Turgut. (*Sesini yükseltir.*) Turgut, aklını başına topla, durum bildiğin gibi değil. (*Sesi titrer.*) Milletimizin heyecanına şahit oluyorum Turgut! Bu heyecanı anlatamazsam sanki bu sese ihanet etmiş olacağım Turgut!

EMEL (*Merakla*): Kim bu Turgut?

(*Radyoda spikerin sesi duyulur: "Şimdi de Mustafa Çavuş'un bir eserini dinleyeceksiniz. Eserlerinin çoğu günümüze kalan bu büyük bestecimizin hayatı hakkında ne yazık ki hemen hiç bir şey bilmiyoruz."*)

COŞKUN: Turgut mu? Mustafa Çavuş gibi biri, hayatı hakkında hiç bir şey bilmediklerimizden biri. İşte, hayatını nasıl yaşadığını bilmediğimiz, başka türlü kahramanlarla doludur tarihimiz! (*Bağırarak*) Saffet!

SAFFET (*Dalgındır. Birden kendine gelir*): Buyur.

COŞKUN: Saffet, ben artık Napolyon piyesleri yazmak istemiyorum.

SAFFET: Ne oldu böyle birdenbire Coşkun Bey?

COŞKUN: Ben oldum artık Saffet.

SAFFET: Anlaşılıyor.

COŞKUN: Ben, gerçek dediğiniz şeyi buldum Saffet!

SAFFET: Hangi gerçeği?

COŞKUN: Bizim gerçeğimizi canım.

SAFFET: Ha, o gerçek mi?

COŞKUN: Evet o gerçek.

SAFFET: Biliyorsunuz üstad, bizde gerçeği bulanlar artık hiç konuşmazlar. (*Düşünür.*) Dur bakayım, nasıl diyordu Yunus?.. Neyse, muhakkak bir şey demiştir bu konuda. (*Durur.*) Neyse, bizde âdettir işte: Gerçeği buldun mu susacaksın.

COŞKUN: Ben susmayacağım işte. Hep konuşacağım. Benim bulduğum gerçek başka türlü. Söylenilmezse olmaz.

SAFFET: Peki nedir?

COŞKUN (*Bir sır söylüyormuş gibi*): Biz büyük bir milletiz Saffet.

SAFFET (*Yapmacıklı bir telâşla*): Daha önce çok söylendi, çok söylediler: Törenlerde, bayramlarda, birçok yerlerde birçok tarihlerde... Hangi tarihlerde? Dur şimdi... (*Cep defterini çıkarır, karıştırmaya başlar.*)

COŞKUN (*Sabırsız bir heyecanla*): Öyle değil, öyle değil. Biz büyük bir milletiz derken, aynı zamanda demek istiyorum ki, evet aynı zamanda biz çocuk kalmış bir milletiz Saffet! Çünkü her şeye çocuk gibi sevinir, çocuk gibi üzülürüz her şeye.

SAFFET (*Cep defterini sallayarak*): Peki birçok tarihlerde, törenlerde konuşan...

COŞKUN (*Saffet'in sözünü keser*): Hayır, onlar çocuk değil. Onlar... bizi çocuk yerine koyan yabancılardır! Onlar, bizden yana görünerek aslında içimizdeki sesleri boğmaya çalışanlardır.

SAFFET: Yani tam bağımsız ve...

COŞKUN (*Saffet'in sözünü keser*): Hayır değil, o da değil. Demek istiyorum ki dünyada bizden başka hiç bir millet

ve içimizdeki yabancılar bu heyecanı anlayamaz. Bize bu dünyada milletçe bir görev verildi Saffet!

SAFFET: Yani hepimiz senin gibi emekliye ayrılmalıyız mı demek istiyorsun?

COŞKUN: Ne demek istediğimi anlıyorsun Saffet, fakat korkuyorsun. Ciddi olmaktan, hattâ ciddi görünmekten korkuyorsun. (*Güler.*) Peki senin istediğin gibi yapalım, bir oyun gibi koyalım meselemizi. (*Sesini yükseltir.*) Sayın baylar, bayanlar! Şimdi size bu münasebetle, şurada, tam şu anda içime doğmaya başlayan bir şiirimi okumaya çalışacağım. (*Ayağa kalkar.*)

SAFFET (*Yapmacıklı bir telâşla*): Aman sakın okumayın Coşkun Bey.

COŞKUN: Hangi çılgın bana...

SAFFET: Eyvah!

EMEL (*Alkışlar*): Ne olur oku.

COŞKUN (*Bardağında kalan içkiyi bir dikişte bitirir*): Hanımefendi de istiyorlar. Gerçeği gizleyemezsin Saffet.

SAFFET: Evet, en münasebetsiz zamanda ortaya çıkar.

COŞKUN (*Emel'e bakar, başını dikleştirir*) Gerçek içimi yakıyor Saffet! (*Saffet bir şeyler mırıldanır.*) Hayır, içki değil, gerçek içimi yakıyor. İşte buyrun:

Törenlerde konuşan içimdeki yabancı
Kalbimize saplanan ecnebi sahte sancı
İnsanlıktan emekli Coşkun Ermiş'in sesi
Tarih öğretmeniydi, Ahmet Cemal Lisesi
Bütün eski emeller gözünde soldu birden
Bir hiç olmak isterdi, ve her şey oldu birden
Bende ezelden beri büyüklük istidadı var
Hangi deli kendisine zincir vurur şaşarım.

SAFFET: Aman üstad, sonu biraz karışık oldu galiba.

COŞKUN (*Yerine oturur*): Hiç bir şeyin sonunu iyi getiremem. Onu göstermek istedim.

EMEL: Çok güzeldi, yani çok içtendi demek istedim.

(*Coşkun'un elini tutar.*)

COŞKUN (*Donuk bir sesle*): Şimdi ne yapmalıyım?

EMEL: Ne istersen. Seni dinlemek güzel. Sende...

SAFFET: Çocukça bir büyüklük var. (*Gülümser.*)

COŞKUN (*Endişeyle Saffet'e*): Kendimi rezil mi ettim?

(*Okur.*)

Kendimi rezil mi ettim ey insafsız insanlar?
Fakat gerçeğin yanında benim ne önemim var?

SAFFET (*Telâşla*): Hayır, şiir okuma artık.

COŞKUN: Peki ne yapayım? Kendime hâkim olamıyorum artık. Durmadan bir şeyler yapmam gerektiğini hissediyorum.

SAFFET (*Duraklar*): Ne bileyim, daha kolay bir şey yap. (*Bulmuş gibi*) Tamam! Nutuk söyle. Hem kafiye bulma zorluğu da yok.

(*Coşkun ayağa kalkar.*)

EMEL (*Coşkun'a*): Bir şeyin yok ya.

(*Saffet bardakları birbirine vurur, masayı sallar. Sürekli uyuklayan Servet kendine gelir, gözlerini oğuşturur.*)

SERVET: Ne oluyor?

SAFFET: Uyan ey yaralı patron... (*Durur.*) Öyle ya, şiir söylemeyecektik. Tören yapılıyor patron!

SERVET: Ne töreni?

SAFFET: İnsanlığın uyanışı münasebetiyle kendi imkânlarımız dahilinde mütevazi bir anma töreni düzenledik de. Merak etme giriş bedava.

SERVET (*Güler*): İyi, o halde ben de yerimi alayım.

(*Sandalyesine yerleşir.*)

SAFFET (*Coşkun'a*): Seni dinliyoruz.

COŞKUN: Ey zavallı milletim dinle! (*Durur.*) Şu anda, hepimiz burada seni kurtarmak için toplanmış bulunuyoruz. Çünkü ey milletim, senin hakkında, az gelişmiştir, geri kalmıştır gibi söylentiler dolaşıyor. Ey sevgili milletim! Neden böyle yapıyorsun? Neden az gelişiyorsun? Niçin bizden geri kalıyorsun? Bizler bu kadar çok gelişirken geri kaldığın için hiç utanmıyor musun? Hiç düşünmüyor musun ki, sen neden geri kalıyorsun diye durmadan düşünmek yüzünden, biz de istediğimiz kadar ilerleyemiyoruz. Bu milletin hâli ne olacak diye hayatı kendimize zehir ediyoruz. Fakir fukaranın hayatını anlatan zengin yazarlarımıza gece kulüplerinde içtikleri viskileri zehir oluyor. Zengin takımının hayatını gözlerimizin önüne sermeye çalışan meteliksiz yazarlarımız da aslında şu fakir milleti düşündükleri için, küçük meyhanelerinde ağız tadıyla içemiyorlar. Ey şu fakir milletim! Aslında seni anlatmıyoruz. Sefil ruhlarımızın korkak karanlığını anlatıyoruz. İşte onun için sana yanaşamıyoruz. Senin yanında bir sığıntı gibi yaşıyoruz. Hiç utanmıyor muyuz? Hiç utanmıyoruz. Size kendimden örnek vermek istiyorum.

SAFFET (*Gerçek bir telâşla*): Hayır kendinden örnek verme. (*Coşkun'u kolundan çeker.*)

COŞKUN (*Kolunu kurtarır*): Hayır, milletime hesap vermek istiyorum, kendimle hesaplaşmak istiyorum. Yazmağa çalıştığım yarım yamalak oyunlarda değil, gerçekten hesaplaşmak istiyorum kendimle. Fakat görüyorsun aziz milletim, aydınlar kolumdan çekiyorlar, beni yerime oturtmak istiyorlar. Hesaplaşma sırası kendilerine de gelir diye korkuyorlar. Onlara kötü örnek olurum diye korkuyorlar. Ey zavallı aydınlar dinleyin!

SAFFET (*Darılmış gibi*): Dinlemiyoruz. (*Coşkun'u yerine oturtmak ister.*) Coşkun Bey, yeter artık...

COŞKUN: Yetmez. Bu fırsat bir daha elime geçmez. Bu fırsatı ben bile kendime bir daha vermem. Ey sevgili milletim, kendimde bu cesareti bulmak için dünya kadar içkiyi, çok kısa bir süre içinde içmiş bulunuyorum.

SAFFET: Millet bu sözlerden anlamaz.

COŞKUN (*Konuşmasını aynı biçimde sürdürür*): Ve böylece samimiyet buhranına kapılmış bulunuyorum. Ve şunu biliniz ki, yıllardır bütün paramı içkiye yatırmış bulunuyorum ve şimdi karımın kazandığı parayı da içkiye yatırıyorum ve karımın evi geçindirmek için dikiş dikmesini bilmezlikten geliyorum ve her şeyi bilmezlikten gelmiş bulunuyorum: biraz daha rahat yaşayabilmek için evlendiğimi, sevmediğim bir kadının yanına sığındığımı, kaynanamın bunadığını, oğlumun serseri olduğunu resmen ve açıkça bilmezlikten geliyorum.

SAFFET: Bizi de kendinizi de üzüyorsunuz.

COŞKUN: Sen karışma, ben kendimden hesap soruyorum.

SAFFET: Acaba bunu yalnız olduğunuz bir sırada yapsanız.

COŞKUN: Olmaz. Yalnız insan kendine acır.

SAFFET: Peki bu acımasız hesaplaşmanızın sonu ne olacak?

COŞKUN: Suçlu olduğum anlaşılacak ve hayatıma kendi ellerimle son vereceğim.

EMEL (*Telâşla*): Aman sakın...

SAFFET (*Birden ciddileşir*): Böyle hesaplaşma olmaz. (*Coşkun'a*) Sen, başka türlü görünmeye çalışmakla birlikte, aslında kendine acındırmak istiyorsun. (*Emel'e döner.*) Sen de korkma. Bizim gibiler ancak oyunlarda ölür, bizim gibiler düşünceleri yüzünden ölmez. Her zaman 'Millet birbirini öldürür.' Biz sadece seyrederiz onları. (*Coşkun'a eğilir.*) Oyunlar yüzünden geldi bunlar başınıza üstad.

COŞKUN: Senin yüzünden oldu. Bu oyunları başıma sarmasaydın ikide birde ölümü düşünmek zorunda kalmayacaktım. (*Düşünür.*) Aslında, şimdiye kadar kim bilir kaç kere öldüm? Evlendiğim gece, yani çok sarhoş olduğum gecelerden biri. Evet o gece öldüm, çünkü çok sarhoştum, ondan bir gece önce bile sarhoştum, ondan iki gün sonra da... karımın parasını içkiye yatırdığım ve işler yapacağım diye batırdığım zamanlar da... Ve sevgili milletim şimdi utanmıyorum artık! Hiç utanmadan, sanki hiç ölmemişim gibi, eve gelenlere hoş geldiniz diyorum, giderlerken güle güle diyorum. Ve sanki karım dikiş dikmiyormuş gibi, sanki eski borçlarım yüzünden ikide birde kapım aşındırılmıyormuş gibi, sanki insanmışım gibi, yine buyrun bekleriz diyorum. Ne-var-ne-yok-iyilik-sağlık oynuyorum her gün. (*Zorlukla ayağa kalkar.*) Hayır, hoş gelmediniz; hayır ne iyilik, ne sağlık... (*Birden acıyla yüzünü buruşturur, göğsünü tutar, sandalyesine yığılır.*)

EMEL (*Telâşla*): Ne oldu, ne var?

(*Masadakiler endişeyle çevresini alırlar. Coşkun zorlukla doğrulur sandalyesinde, gülümsemeye çalışır.*)

COŞKUN: Merak etmeyin, benim gibi korkaklara bir şey olmaz.

SAFFET (*Üzüntülü*): Ama biz seni seviyoruz. (*Koluyla Coşkun'u sarar.*)

COŞKUN: İşte gene cezalandırıldım.

EMEL: Saçmalama, bir şey yapmadın.

COŞKUN: Bir şey yapmadığım için cezalandırıldım, Büyük adam rolü oynayarak zavallı milletime nutuk çektiğim için cezalandırıldım.

SERVET: Öyle olsaydı, bu zavallı milletin başında kim kalırdı bugün.

EMEL: Seni gerçekten seviyoruz. (*Coşkun'un elini avucunun içinde sıkar.*) Seni seviyorum.

SERVET: Evet evet.

COŞKUN: Hayır hayır. Beni sevmeyin. Ben hep endişe içinde yaşamak istiyorum. (*Arkasına yaslanır.*) Böylesi daha iyi geliyor bana. (*Saffet'e döner.*) Korkuyorum, eve dönmek istiyorum.

SAFFET (*Oynar*): Artık dönemezsiniz Coşkun Bey. Artık hayatınızı sonuna kadar oynamalısınız. Bir kere başladınız, zavallı milletimize örnek olacaksınız artık. Bir kere gerçeği buldunuz, hep onun peşinden gitmelisiniz artık. Size bağlanan ümitleri boşa çıkaramazsınız artık.

EMEL (*Coşkun'u yanağından öper*): Hayat kadar büyük oyunlar yazacaksın artık.

COŞKUN (*Şaşkın ve sevinçli*): Beni öptün!

SAFFET: Milletimizin küçük bir hediyesi.

COŞKUN (*Zorlukla ayağa kalkar, gururlu):* Demek benim de söyleyecek bir sözüm var. Demek beni de dinleyen-

ler olacak. Demek bütün yaşantımın anlamı varmış. (*Sahnenin önüne gelir.*) Günün anlam ve önemini belirten son konuşmayı yapıyorum. Burada dostlar arasında bulunuyorum. Eksik olmasınlar, benim için cesaret verici sözler söylediler. Hepinizin beni seyrederek, acı ve mutlu duygularımı paylaşacağınızdan asla şüphem yoktur. Yalnız şunu iyi biliniz ki kahramanlar oyunlarını ve kaderlerini yalnız yaşarlar. İtimadınıza lâyık olmaya çalışacağıma söz veriyorum ve hepinize saygılar sunuyorum. (*Masadakiler Coşkun'u alkışlar.*) Saffet Bey!

SAFFET: Buyur.

COŞKUN: Yazınız Saffet Bey, insanlığa şimdilik kaydıyla verdiğim kısa bildirimi yazınız. (*Saffet yazıyormuş gibi yapar.*) Muharrir Coşkun tarafından aziz milletime bildirilmiştir: Acele etmeyin, yerlerinizden ayrılmayın, ikinci bildirime kadar bekleyin, pek yakında geliyorum.

(*Sahne kararır.*)

PERDE

İKİNCİ PERDE

(*Coşkun'un evi. Saffet ve Coşkun yemek masasının üzerinde çalışırlar.*)

COŞKUN: Geçen gün meyhanede verdiğim nutuk en çok bana tesir etti galiba. Artık yerli oyunlar yazmaya başladım.

SAFFET: Daha önce yabancı oyunlar mı yazıyordun?

COŞKUN (*İçini çeker*): Evet, şu zavallı milletime yabancı gelen oyunlarla uğraşıyordum. Artık Napolyon'a paydos! Yerli paşalarla uğraşacağım artık. (*Suratını asar.*) Ne var ki, Baltacı Mehmet Paşanın Katerina'ya duyduğu aşkı bir türlü tahlil edemiyorum.

SAFFET: Tahlilîzade Fikri Efendinin 'Baltacı Mehmet Paşa'nın Hissiyatı Ruhiyesi'ni okumadın demek?

COŞKUN: Saçmalama.

SAFFET: Neden canım? Bu konuda bir sürü de roman yazıldı: 'Baltacı çadırında Katerina'yı saat beş çayına bekler-

ken zıt hislerle mücadele ediyordu: Acaba Osmanlı gururunu bir yana bırakarak kadını müptedi bir âşık gibi mi beklemeliydi, yoksa Devlet-i Âli-i Osman'ın heybetine yaraşan...

COŞKUN: Saçmalama. Hem beş çayı da nerden çıktı?

SAFFET: Kadın İngiliz tesirinde de, ona incelik ediyor. 'Sabırsızlıkla çadırın kapısında nöbet bekleyen emir çavuşuna seslendi...'

COŞKUN: Kim sabırsız? Anlaşılmıyor.

SAFFET: Baltacı da, emir çavuşu da.

COŞKUN: Şimdi muhakkak çavuş köylü şivesini taklit eder Baltacı'ya cevap verirken: "Paşam sen bu garuyu essahtan seviyon mu?"

SAFFET: Tarihî piyeslerde köylülerin konuşması çok mu gerekli?

COŞKUN: Elbette. (*Kâğıtlarına eğilir.*) Dinle: Yedinci Ordunun Kutbül Sehra Seferi sırasında Hüseyin Sıtkı Serdar Paşa bir neferle konuşuyor. (*Kâğıdı Saffet'e uzatır.*)

SAFFET (*Okur*): Ey nefer-i bîhaber! Muharebe-yi âzamın bu şedit lâhzasında bu denlû gaflet ve delalet ve hatta hiyanet içinde ne haltediyorsun?

COŞKUN: Duşman topçusunu gozluyom paşam.

SAFFET (*Güler*): Bu cahil nefer, paşanın sözlerini nasıl anladı?

COŞKUN: Fakire yalnız son iki kelimesi yetti. Okumuş yazmış takımı genellikle halkın anlayacağı birkaç söz ederler nutuklarının sonunda. (*Düşünür.*) Nasıl diyorlar? Halkla aramızdaki 'diyalog' kurulsun diye. Neyse. (*Kâğıtları ayırır.*) Biz kendi diyaloglarımıza gelelim. (*Saffet'e kâğıtla-*

rın bir bölümünü uzatır.) Önce şunu belirtmek isterim: Bu oyunda, bir şairimizin çok yerinde olarak belirttikleri gibi, ne içindeyiz zamanın, ne de tam dışında; ya da bunun gibi bir şey işte.

SAFFET (*Okur*): Büyük bir masa. Büyük bir masa. Nâzır büyük bir zile basar. Büyük bir zırrr sesi. Büyük bir odacı girer:

ODACI: Buyur. NAZIR: Beni arayan oldu mu? ODACI: Siz kimsiniz? NAZIR: Ben nâzırım. ODACI: Öyleyse, bekleme odasında Hüsnü Cenap olduğunu ileri süren biri sizinle görüşmek istiyor.

(*Coşkun'a döner.*) Ama Coşkun Bey, odacıyla nâzırın durumları biraz tuhaf...

COŞKUN (*Aceleyle*): Canım bana yeni bir oyun vermiştin ya... hani insanlar gözlerini boşluğa dikerek birbirini tanımıyormuş gibi konuşuyorlardı.

SAFFET: Ama onlar gerçeküstü... yani oyunda soyutlama var. Siz neyi kasdederek...

COŞKUN: Canım benim de kasıtlı hareket etmiş olmam mümkündür. Neyse... Şimdi ben nâzır oluyorum, yani Ahmet Fehim Bey oluyorum, sen de Hüsnü Cenap oluyorsun...

SAFFET: Neden ben nâzır olmuyorum?

COŞKUN: Canım bu iki adam da aynı derecede yüksek, merak etme. Dinle: Hüsnü Cenap Bey girer.

SAFFET: Canım sıkılıyor dostum. (*Coşkun'a döner.*) Nedense bu iki adam birbirini tanıdı.

COŞKUN: Onlar eski dost.

SAFFET: Ne oldu dostum?

COŞKUN: Kenan Refik, gene münasebetsiz bir makale yazmış.

SAFFET: Tramvay şebekesindeki arızayı mı tenkid ediyor?

COŞKUN: Yok canım, resmen hükümeti tenkid ediyor herif.

SAFFET: Ben kendisine Rumeli Kulübünde bu akşam münasip bir tarzda ikazda bulunurum. Merak etmeyin adamımızdır.

COŞKUN: Söyle bakalım seni hangi rüzgâr attı buraya?

SAFFET: Canım sıkılıyor. Bizim Mahdum Bey gene Lâleli'de beyanname dağıtmış.

COŞKUN: Eeee?

SAFFET: Zabıta beyannamelere ve mahduma el koymuş. Tahkikatı Refik Şeffaf Bey idare ediyormuş.

COŞKUN: Ben kendisine Şark Kulübünde bu akşam münasip bir tarzda ikazda bulunurum. Merak etmeyin adamımızdır.

SAFFET: Rasim'in son kitabını gördünüz mü?

COŞKUN: Bizim Rasim'in mi?

SAFFET: Evet.

COŞKUN: Hangi kitabı?

SAFFET: 'İnkılâp Cinsleri ve Cinsel İnkılâp.'

COŞKUN: Toplattık.

SAFFET: Eyvah. Daha alamamıştım.

COŞKUN: Merak etme bende fazla bir tane var. Kitabı neşreden Salih, biliyorsun adamımızdır. Bu sabah kendisine uğramıştım. Yeni çıkan bütün yasak olmayanlar da var.

SAFFET: Yahu bu kitapların hepsini aynı matbaa mı neşrediyor?

COŞKUN (*İçini çeker*): Cemiyete faydalı kitapları neşredebilmek için 'en mükemmel satan' kitapları da basmaya mecbur kalıyor.

(*Coşkun ve Saffet birbirlerine yaklaşırlar ve kitap adlarını okurken seslerini gittikçe yükseltirler.*)

SAFFET: Cemiyeti Yükselten Eserler.

COŞKUN: İnkilâp Cinsleri ve Cinsel İnkılâp.

SAFFET: Gangster Al Kapon'un Gizli Aşkları.

COŞKUN: Neden Cemiyetçilik?

SAFFET: Turgut Reis'in Malta Seferi.

COŞKUN: Parma Manastırı.

SAFFET: Aşk ve Kin.

COŞKUN: El Fetih ül Ahlâk.

SAFFET: Entelektüellere Sesleniyoruz: Batıdan Örnek Almalıyız Beyler!

COŞKUN: Kağnı Gıcırtısı: Millî Roman.

SAFFET: İslâm Zaviyesinden Mustatil Garplılaşmanın Zararları.

COŞKUN: Garplılaşmadan Ne Zarar Gördük Sanki: İdealist Bir Jön Türkün Teklifleri.

SAFFET: Evlilik ve Cinsî Hayatta Aşırı Uçların Zararları.

COŞKUN: Cemiyetçiliğin Alfabesi.

SAFFET: Cinsi Hayata Giriş.

COŞKUN: Fabrikadan Çıkış Yoktu: Şehir Romanı.

SAFFET: Hamlet.

COŞKUN: İblis.

SAFFET: İnek.

COŞKUN: Kırkayak, veya Bir Cinayetin Anatomisi.

SAFFET: Siyasî İktisadın On Temel Kaidesi.

COŞKUN: Sevişmede On Temel Pozisyon.

SAFFET: İslâmda Cihat.

COŞKUN: Kaleci Cihat'ın İtirafları: O Goller Yenir miydi?

SAFFET: Büyük Felsefecilerin Aşkları.

COŞKUN: Aşk Felsefesi.

SAFFET: Artık Savaşmalıyız!

COŞKUN: Barış Yolları.

SAFFET: Savaş ve Barış.

COŞKUN: Bir Gönül Sırdaşı: Cami Safenî'nin Hayatı.

SAFFET: Gönlümü Gökte Buldum: Savaş Pilotu Jan Val Sol'un Anıları.

COŞKUN: Tarık Bin Ziyad.

SAFFET: Gönlümdeki Paris'in Yabancısı.

COŞKUN: Yabancı Sermaye ve 1881 Düyunu Umumiye Evrak-ı Perişanı Hakkında Arazi Mülkiyeti Bakımından Tetkikler.

SAFFET: Arjantin'de Halk Hareketleri.

COŞKUN: Hindistan'da Paryalar.

SAFFET: Yüz Tanınmış Operadan Aryalar.

COŞKUN: Cümbüşî Artin Efendinin Hayatı: Musukî ve Medeniyet.

SAFFET: Berlin'i Bombaladım.

COŞKUN: Tanzanya'dan Geliyorum.

SAFFET: Las Salinas Vadisinde.

COŞKUN: Yurdumuzu Tanıyalım.

SAFFET: Çukurova Ekmeği.

COŞKUN: Ekmek ve Şarap.

SAFFET: Köyün Ağababası.

COŞKUN: La Senfoni Pastoral.

SAFFET: Pastırma Günlüğü.

COŞKUN: Zavallı Selim.

SAFFET: Şehirdeki Dehşet.

COŞKUN: Çarığımın Tozu.

SAFFET: Piyer ile Meri.

COŞKUN: Az Gelişmiş Ülkelerde Geri Kalmış Sorunlar.

SAFFET: Çok Gelişmiş Ülkelerden Sevgilerle: Bir Muhabirin Notları.

COŞKUN: Kelile ve Dimne.

SAFFET: Suç ve Ceza.

COŞKUN: Sanat ve Para.

SAFFET: Tavuklar Uçarken.

COŞKUN: Sekizinci Yüzyılda Selçuk Sendikacılığı.

SAFFET: Dokuzuncu Yüzyılda Doluca Dokumacılığı.

COŞKUN: Onuncu Cephede Hiç bir Şey Yok.

SAFFET: On Birinci Ziraat Kongresinin Kapitalist ve Sosyalist Ekonomilerini Müdafaa Eden Zabıtları.

COŞKUN: On İkinci Defa Söylüyorum: Halkın Ekmeğiyle Oynanmaz.

SAFFET: OnÜçü Nasıl Tutturdum: Bir Totocunun Gizli İfşaatı.

COŞKUN: Hisli Duygular.

SAFFET: Takip Peşinde.

COŞKUN: Türkçeyi Öğrenelim.

SAFFET: Uğursuz Yemek.

COŞKUN: Açlar Sofrası.

SAFFET: İş Adamları ve Sanatçılar Hangi Yemekleri Severler?

COŞKUN: Önce Kültür Çorbası.

SAFFET: Önce Hürriyet.

(*Saadet Nine girer. Bastonuyla yere vurur.*)

SAADET NİNE: Bana gene o çorbadan verilmedi. Neden bütün yiyecekler ortadan kaldırılıyor?

COŞKUN (*Sinirlenerek döner*): Yahu anne, ben çalışırken ikide birde rahatsız etmeyin demedim mi size.

SAADET NİNE (*Bastonunu yere vurur*): Huzurumda böyle konuşmaya nasıl cesaret ediyorsun? Cemil Paşaya şikâyet edeceğim seni.

COŞKUN: Cemil Paşa filân kalmadı artık.

SAADET NİNE: Nasıl kalmazmış? Daha geçen gün geldi.

(*Saffet yavaşça kalkar, portmantoya giderek aceleyle bir palto giyer ve başına rölöve bir şapka geçirir. Coşkun, onu seyrederek gülümser.*)

COŞKUN: Sen görmeyeli çok değişti Cemil Paşa.

SAADET NİNE: Ne oldu?

COŞKUN: Başkan oldu.

SAFFET (*Saadet Nine'ye yaklaşır*): Ben Cemil Paşayım Saadet kızım.

SAADET NİNE: Bu ne biçim Cemil Paşa oğlum Coşkun? Başında şapka var.

COŞKUN: Değişti dedik ya.

SAFFET (*Ümit'in Cemil Paşa sesini taklit ederek*): Nasılsın kızım Saadet?

SAADET NİNE (*Kızarır*): İyiyim efendim sağ olun. (*Coşkun'a*) Allahtan, şapkadan başka bir değişme yok paşamızda. (*Saffet'e*) Sizi biraz değişmiş gördüm paşam.

SAFFET: Başkan oldum Saadet.

SAADET NİNE: Yok yok, maşallah size bir şey olmamış.

SAFFET: Seçimlere girdim, hepsini yendim.

SAADET NİNE: Bir tarafınıza bir şey olmadı ya.

(*Coşkun yavaşça odadan çıkar.*)

SAFFET: Merak etme iyiyim. Sana da iyi bakıyorlar mı burada Saadet? Rahatın yerinde mi?

SAADET NİNE: İyiyim efendim, eksik olmayın. Ellerinden geleni yapıyorlar. (*Çevresine bakar. Coşkun'u görmeyince rahatlar.*) Yalnız, damadım hayırsız çıktı paşam. Bütün parasını içkiye yatırdı. Benim de altınlarımı bozdurup kitap işinde batırdı. Zaten konu komşu birlik olup yalvarmışlardı, kızını öğretmene verme demişlerdi. İmzasız mektuplar bile yazmışlardı. Damadımın emrinde yüzlerce talebe varmış. Maiyetimde çok talebe var diyordu. Cemil Paşa'nın maiyetinde nâzırlar çalışıyor dedim.

Kızım ağlıyordu, huzurumda; anneciğim beni bu adama vermeyin diyordu. Onun sözü mü dinlenirdi? Büyüklere hürmet vardı. Anne ben okumak istiyorum, neden beni mektepten çıkarıyorsunuz. Neden bu adama vermek istiyorsunuz? Huzurumda böyle konuşuyordu. Ağlıyordu. Enistitüye gidiyordu. Enistitüyü bitirmek istiyordu. Beni bu adama verdiğiniz için pişman olacaksınız diyordu. Huzurumda böyle konuşuyordu. Huzurumda böyle konuşmaya nasıl cesaret ediyordu. Biz Cemil Paşanın maiyetinde yetiştik dedim. Ben bir kere söz verdim. İşte şimdi hayırsız bir damatla oturuyoruz efendim. Üstelik mütekait oldu. Anlıyor musunuz... her şeyden mütekait oldu. Kızım çalışıyor, dikiş dikiyor, huzurumda ağlıyordu. Şimdi beni erkenden yatırıyorlar. Ama ben sesimi çıkarmıyorum. Hele bir sabah olsun, Cemil Paşa ziyaretlerine başlasın...

(*Coşkun girer uzun bir palto giymiş, gözlük takmış, yüzüne boyadan bıyık yapmıştır. Başında kalpak vardır.*)

COŞKUN: Yaveriniz geldi başkanım, sizi cepheden çağırıyorlar.

SAADET NİNE: Başkan filân değil o, Cemil Paşamız bizim. (*Coşkun'a dikkatle bakarak Saffet'e*) Peki yaveriniz neden kalpaklı paşam?

SAFFET: Şey... koalisyon yaptık da.

SAADET NİNE: Yapmayın paşam, siz de kalpak giyin.

SAFFET (*Yavaşça Coşkun'a*): Ben bu oyunu tutmadım. Biraz bayağı değil mi?

(*Coşkun yemek masasına gider, kâğıtları karıştırır, sonra bir bölümünü ikiye ayırarak yarısını kendi alır, yarısını Saffet'e verir: Sözlerini kâğıttan okurlar.*)

SAFFET: Savaştan dönmüşüm yorgunum yaver. Vaziyeti padişaha haber ver.

SAADET NİNE (*Sevinçle*): Demek padişah efendimiz burada...

COŞKUN: *Eğer kazanılmışsa zafer*
Biraz tebessüm eder
Sultan alınca haberi
Çünkü bozuk sinirleri

SAFFET: Neden bozuk çalıyor Sultan?

COŞKUN: *Çünkü dönerken Topkapı'dan*
Hızla yaklaştı bir gariban
Sultanın arabasına yandan
Üç el ateş etti dan dan dan

SAADET NİNE: Eyvah!

SAFFET: Eyvah! Sultan-ı Âl-i Osman gitti mi elden?

COŞKUN: *Hayır, sadece köhne beygirlerden*
Biri vuruldu, Sultanın arabası
Bir iki sıyrıkla atlattı kazayı
Bir de tutayım derken garibanı
Yaverin sönük sırması yırtıldı

SAFFET: *Biz de savaşa değildik hazır*
Sakattı iki paşa, bir nâzır
Bu eksik kadroyla ne yapılır?
İklim de eyledi bizi telef
İki-bir yenildik maalesef

(*Coşkun'a döner.*)

Coşkun Bey!

SAADET NİNE (*hayretle*): Yaverinizin de adı Coşkun mu paşam?

COŞKUN (*Saffet'e*): Neden kızıyorsun? Tanzimattan beri durmadan yenilmiyor muyuz?

SAFFET: Canım, şimdi gerçeği bulmadık mı?

COŞKUN: Henüz sadece biz biliyoruz gerçeği. Bulvar komedilerinin, Napolyon piyeslerinin ötesinde...

(*Kapı çalınır. Coşkun kapıyı açar: Cemile ve Komşu Kadın ellerinde paketlerle görünür.*) Eyvah karım geldi!

CEMİLE (*Coşkun'un yüzüne bakar, elleri ümitsizlikle yana sarkar*): Gene ne soytarılık dönüyor burada Coşkun?

SAADET NİNE: Miralay Coşkun Bey de teşrif etti bugün, Cemil Paşa ile birlikte.

CEMİLE: Bu kadını büsbütün çıldırtacaksınız. (*Saadet Nine'ye yaklaşır.*) Anne gel içeri gidelim.

SAADET NİNE: Olmaz. Miralay Coşkun Bey padişaha suikast... (*Cemile annesinin koluna girer, koridora götürür.*) İstemiyorum, seni istemiyorum. Miralay Coşkun Bey! Kurtarın beni, padişahı anlatın bana... (*Cemile annesini sürükler.*)

SAFFET: Benim de zaten teftişim var, gitmek zorundayım.

SAADET NİNE (*Başını çevirerek*): Tekrar teşrif ediniz lütfen. (*Kızına bakar.*) Hep böyle teftişlere gider, teftişlerden gelir, memleketi durmadan teftiş ediyor, Allah onu başımızdan eksik etmesin. (*Cemile annesini götürür. Koridordan Saadet Ninenin sesi duyulur.*) Gene buyrun paşam, teftişiniz uzun sürmesin. Bir dahaki sefere kalpaklı gelin, olmaz mı? (*Bir kapının kapandığı duyulur.*) Eşkıyalar! Beni neden hapsediyorsunuz? Dahiliye Vekiline şikâyet edeceğim! Ne yaptım size? Dahiliye Vekilini istiyorum!

COŞKUN (*Koridorun başına gider*): Buyrun Saadet Hanım.

SAADET NİNE'NİN SESİ: Bunlar kitap okuyorlar paşam! Hepsini de benim yüklükte saklıyorlar. Kitapları alın, beni bırakın.

COŞKUN: Şimde efendim.

CEMİLE'NİN SESİ: Yeter artık Coşkun.

(*Coşkun salona döner, Cemile koridordan gelir. Saffet ve Coşkun, kanepede suçlu iki çocuk gibi başları önlerinde, otururlar.*)

COŞKUN (*Parmağıyla Saffet'i gösterir*): Bütün kabahat onda efendim, beni hep Saffet azdırıyor.

SAFFET: Kendi kendini azdırdı efendim. (*Coşkun'un bıyığını gösterir.*) Bütün soytarılıkları Coşkun abi akıl ediyor.

CEMİLE (*Yorgun bir sesle*): Lütfen git yüzünü yıka Coşkun.

(*Coşkun, başı önde çıkar. Komşu Kadın olanları gülerek seyretmektedir.*)

SAFFET (*Komşu Kadına*): Siz de oyunlarımıza katılmak istemez misiniz?

KOMŞU KADIN (*utanarak*): Efendim?

SAFFET: Küçük yaşantıların ötesine geçerek tıpkı renkli filimlerde olduğu gibi, o güzel başınıza buyruk bir hayat fırtınasının ortasında uzun boylu, uzun saçlı bir erkek kahramanla birlikte çılgın maceralar yaşamak istemez misiniz Hülya?

KOMŞU KADIN: Şey... benim adım Hülya değil ki. (*Yan gözle Cemile'ye bakar. Cemile soğuk bir ifadeyle onları seyreder.*)

SAFFET: Siz artık Hülyasınız, Aydansınız, Şeydasınız, bütün fotoroman kahramanlarının hepsi birdensiniz. (*Göz ucuyla Cemile'ye bakar.*) Artık çevrenizin baskısından kur-

tulmuşsunuz, fakir bir şarkıcı olarak hayata atıldığınız günler geride kalmış. (*Durur.*) Sesiniz muhakkak çok güzeldir.

KOMŞU KADIN (*Çekinerek*): Pek değildir.

SAFFET: Olsun. Önce filim artisti olursunuz o zaman, sesiniz hemen güzelleşir.

(*Koridorun kapısında görünen Coşkun onları dinlemektedir.*)

COŞKUN (*Komşu kadına yaklaşarak*): Müzik dünyasının uzun saçlı bir bestecisi size vuruluyor, perişan kadınım şarkısını yapıyor sırf sizin için, fakat siz saz heyetindeki esmer delikanlıyı seviyorsunuz, hayır ona acıyorsunuz, hayır onu yükseltmek istiyorsunuz, delikanlı da size lâyık olmak için yanıp tutuşuyor, sizin uğrunuza konservatuara bile giriyor, fakat ne yazık notalara aklı ermiyor, üstelik evli, karısı da kötürüm, uzun saçlı besteci de sizin için onyüzbin şarkı yazıyor, bütün plaklarını ayaklarınızın dibine seriyor...

SAFFET (*Coşkun'un önüne geçer*): Hayır onu elimden alamazlar...

COŞKUN (*Gülümser*): Hayatın kanunu bu, önüne geçilemiyor. Esmer kemancı da hayat kanunlarının bütün maddelerine karşı geliyor, insanlıktan nefret ediyor, onları zehirlemek için şarkılar düşünüyor, bütün aşağılık şarkıları dinliyor gece gündüz, sonunda hepsinden daha aşağılık sesler ve sözler buluyor, kemanla bağlamayı ve hatta orgu birleştiriyor, önüne kimse çıkamıyor, çünkü bütün ezilenler ve neden ezildiklerini bilmeyenler ondan yana çıkıyor, bütün kahvelerde, arabalarda, oyun yerlerinde onun kahredici sesi duyuluyor, sizi de büyülüyor sonunda, her şeyinizi bir anda terk edip onun zehirleyici büyüsüne kapılıp gidiyorsunuz, acı ve ıstırapla...

KOMŞU KADIN (*Korkuyla*): Yok... hayır...

COŞKUN (*Üzgün, kanepeye oturur*): O zaman küçük kaderinizi yaşıyorsunuz. Küçük mahallenizin küçük evinde, küçük kısmetinizi bekliyorsunuz. Küçük odanızda, küçük çeyizlerinizi dikiyorsunuz. Artık adınız ne Hülya, ne Şeyda; Kadriye oldunuz artık ve saçları dökülmüş Dilâver'i bekliyorsunuz aslında. Dilâver de size gelmek için emekli olmayı bekliyor.

KOMŞU KADIN (*Hüzünlü*): Peki ikisinin ortası yok mu acaba?

COŞKUN (*Şiddetle*): Hayır! Büyük kaderlerin vahşi çağrısına kulaklarını tıkayanlar Kadriye ya da Dilâver olmak zorundadır. Bütün Kadriyeler de, Dilâverlerin çoraplarını yamamak zorundadır. (*Çalışma masasından, Cemile'nin moda dergilerinden birini alır ve açarak karıştırmaya başlar.*) Dilâver de gittikçe renksizleşen Kadriye yerine, dergilerindeki kadın çamaşırı reklamlarına bakıyor. (*Başını kaldırır.*) Dilâver! İçmeyip de ne halt edeceksin derbeder!

CEMİLE: Coşkun! Çok ileri gidiyorsun.

SAFFET (*Mahzun*): Gidelim Coşkun. Hiç kimse kendi ülkesinde peygamber olamaz.

COŞKUN (*Mahzun*): Gidelim, o şarkıcı kızı bulalım. Ona beste yapalım.

(*Coşkun ve Saffet kalkarlar, ağır adımlarla sokak kapısına yürürler, çıkarlar. Cemile yorgun gözlerle onları seyreder.*

(*Sahne yavaş yavaş kararır.*)

(*Sahnenin boş olan bölümü aydınlanır! Küçük bir masa, üstünde yeşil bir örtü. İki sandalye. Kırmızı ışık. Coşkun ve Emel masada yanyana otururlar. Önlerinde içki bardakları.*)

COŞKUN (*Bardağında kalan içkiyi bir dikişte bitirir*): İşte böyle. Şarkıcı kızı aramaya geldim.

EMEL (*Gülerek*): Hangi besteci olarak?

COŞKUN: Bilmem. (*Düşünür.*) Hangisi ciddiydi? (*İçini çeker.*) Artık hayatımın yarısını yaşıyorum, yarısını oynuyorum. Bence esmer kemancı daha ciddi. (*Düşünür.*) Evet, ben ezilenden yanayım. (*Şarkı söyler.*)

İçim siyah, bahtım siyah, kemanım kat kat siyah
Zalim kadın, alçak kadın, beni mahvettin eyvah.

EMEL: Zalim de olsam, senden yanayım.

COŞKUN: Hayatımla oynuyorum. (*Emel'in ellerini tutar.*) Fakat bana acıyın, çünkü oyunlara ihtiyacım var. Ne var ki hiç bir şeyin sonunu getiremiyorum, oyunlarım hep yarıda kalıyor, fakat sizi sonuna kadar seviyorum.

EMEL (*Alıngan*): Bunu daha ciddi söyleyebilirsin.

COŞKUN: Seni seviyorum. Çünkü başka çarem yok.

(*Emel, ellerini çeker. Mahzundur. Coşkun onu omuzlarından tutarak kendine çekmek ister. Garson girer. Coşkun geri çekilir.*)

COŞKUN: İçkiye devam, başka çarem yok. (*Garsona içki getirmesini işaret eder. Garson çıkar. Coşkun garsonun arkasından bakar.*) Bu adamı sanki daha önce görmüştüm. Sanki her yaptığım işi engellemeye çalışıyor bu adam.

EMEL: Bir şey söylüyordun.

COŞKUN (*Telâşla*): Evet, nerede kalmıştık? Evet sizi seviyordum, çünkü başka çarem kalmamıştı. Göreceksiniz sevgilim neler yapacağım. Artık hayatımı ve istikbalimi önünüze seriyorum. Sizi alarak uzaklara kaçacağım. (*Garson girer, içkiyi getirmiştir. Coşkun sesini alçaltır, sözleri duyulmaz olur.*)

(*Coşkun'un evi aydınlanır. Saadet Nine görünür.*

Bundan sonraki bölüm iki sahnede aynı zamanda oynanır.)

SAADET NİNE: Bana yapılan bu hareketlerden sonra bu evde artık kalamam. Misafirlerin önünde yapılanlardan sonra... (*Koridorda kaybolur.*)

(*Garson çıkar.*)

COŞKUN: Bütün ömrümü o evde mi geçireceğimi sanıyorsun?

ÜMİT'İN SESİ: Saadet Nine ne yapacaksın bu bohçayı?

SAADET NİNE'NİN SESİ: Hiç. Belki Cemil Paşalara kadar bir uzanırım dedim.

ÜMİT'İN SESİ: Sen zahmet etme. Ben Cemil Paşayı getiririm buraya.

COŞKUN: Göreceksin Cemile'ye neler yapacağım. Artık yıllarca dillerde destan olacak yaptıklarım.

EMEL (*Gülerek*): Ne yapacaksın?

COŞKUN: Yazacağım oyunda onu rezil edeceğim. Terkedilmiş bir kadın durumuna düşecek. (*Garson girer.*) Görüyorsun herkes bana karşı. (*Sesini alçaltır.*)

(*Saadet Nine girer. Elinde büyük bir bohça vardır. Bohçayı yemek masasının üzerine yayar ve çıkar.*)

COŞKUN: Bana inanmıyorsun, değil mi? (*Garson yaklaşır, boş bardağı alır.*)

(*Saadet Nine girer. Kucağında bir beyaz peynir kalıbı, zeytinler, iki çift ayakkabı vardır. Elindekileri bohçanın üstüne koyar ve çıkar.*)

(*Garson çıkar. Coşkun sesini yükseltir.*)

COŞKUN: Bu evde daha fazla kalamam artık Cemile. Yalnız başıma gerçekleştirmek istediğim şeyler var.

EMEL: Yoksa başka bir kadın mı var hayatında Coşkun?

COŞKUN: Hayır Cemile. Aşktan da üstün şeyler var benim için. Milletim için çalışacağım artık. Geçen gün herkesin içinde söz verdim, zavallı milletime söz verdim. Ona gerçek oyunlar yazacağım artık.

EMEL: Birlikte yazarız Coşkun.

COŞKUN: Olmaz. Evden ayrılıyorum ve bütün servetimi sana bırakıyorum.

(*Saadet Nine girer. Kucağında bir elbise, bir reçel kavanozu, iki başörtü, yarım ekmek, iki kat çamaşır vardır; hepsini bohçanın üstüne yığar ve çıkar.*)

EMEL: Hangi serveti bırakıyorsun Coşkun?

COŞKUN: Öyle ya. Saçmalama Emel, sen benden yana değil misin? (*Sesini yükseltir.*) Oğlumuzu bırakıyorum sana Cemile.

(*Ümit yavaşça girer ve portmantodan kalpağı alarak çıkar. Saadet Nine girer. Kucağında kâğıtlar, zarflar, resimler, çatal bıçak, tabak, birkaç kuru köfte, bir defter. Bunları da ötekilerin üstüne yığar ve çıkar.*)

EMEL: Oğlumuz mu? Ona şimdiye kadar ne verdin ki?

(*Ümit girer. Yüzüne boyayla sakal ve bıyık yapmıştır; portmantodan bir ceket alarak çıkar.*)

COŞKUN: Başka çaremiz yok Cemile. İkimiz de artık kendi hayatımızı yaşamalıyız. Göreceksin bu ikimiz için de iyi olacak. Allahaısmarladık Cemile.

EMEL: Seni anlıyorum Coşkun, göğsümü dolduran hıçkırıklara rağmen sana hak veriyorum. Güle güle Coşkun.

COŞKUN: Elveda Cemile. Sana iyi bakamadım, beni affet, kendine iyi bak.

(*Saadet Nine girer. Elinde mantosu vardır; mantoyu koltuğa koyar. Bohçasını kapamaya başlar, bir yandan kendi kendine konuşur. Coşkun da heyecanla Emel'e bir şeyler anlatır.*)

SAADET NİNE: Bu hayata artık tahammül edemiyorum Cemil Paşacığım. Bu evde bana bir sığıntı muamelesi yapıyorlar paşam. Hiç bir şeyler vermiyorlar bana, hiç bir şey. Bir hapishanede yaşıyorum. Bir hapishanede yaşıyorum muhterem paşam. (*Sesi titrer.*) Bana hayat hakkı tanımıyorlar.

(*Mantosunu giyer.*) Ama onlara göstereceğiz, değil mi paşam? (*Bohçasını alır, sokak kapısından çıkar.*)

(*Coşkun, Emel'i öper; Emel, Coşkun'un saçlarını okşar*).

EMEL: Göreceksin, daha neler olacak.

(*Sahnenin bu bölümü kararır.*

Ümit girer. Başında kalpak, yüzü boyalı, yeşil bir ceket giymiş, belinde kayış. Çoraplarının içine pantolonunun paçalarını sokmuştur.)

ÜMİT: Saadet Hanım! Ben geldim, Cemil Paşa geldi, büyük kurtarıcın geldi. (*Bakınır.*) Saadet Hanım, nerdesin? Allah allah, bu moruk da nereye gitti? (*İçeri girer, sesi duyulur.*) Saadet Hanım, hangi cehenneme gittin? Bak, cepheden seni görmek için geldim. (*Salona girer.*) Saadet Nine, nereye gittin? (*Çevresine bakar ve telâşla sokak kapısından çıkar.*)

(*Sahne kararır.*

Sahnenin boş bölümü aydınlanır. Bir masa. Bir iki sandalye. Bir komser, Ümit ve Saadet Nine.)

KOMİSER (*Ümit'e*): Ne hakla kıyafet kanununa aykırı bir durumlarda dolaşıyorsunuz?

ÜMİT (*Heyecanla*): Saadet Nine evden kaçmıştı da, acele cepheden döndüğüm için...

KOMİSER: Delilerin içinde kaldık. Oğlum bu maskaralık nereden icap etti? Tiyatro mu oynuyoruz?

ÜMİT: Evet... şey hayır... yani bir bakıma. Saadet Nine, Cemil Paşaya kaçacaktı da... Ninem gitmesin diye ben Cemil Paşa kılığına girdim.

KOMİSER: Tiyatroda bile olmaz bu kadar rezalet.

(*Saadet Nineye bakar.*) Hem bu yaştan sonra neden elin adamına kaçsın?

ÜMİT: Çoktandır kaçmak istiyordu. Bizim evin havası... (*Vazgeçer.*) Onu nerede buldunuz?

SAADET NİNE (*Ümit'e bakarak*): Muhterem Paşam, size gelmek için tam üç tane cadde geçtim, az kalsın eziliyordum. Ben görmeyeli her şey çok kalabalıklaşmış. (*Komiser'e bakar.*) Bu yaveriniz mi paşam?

KOMİSER (*Sinirli*): Beni de bu oyuna karıştırmayın rica ederim.

SAADET NİNE (*Yerinden kalkarak Ümit'in ellerine sarılır*): Artık hiç kimsem kalmadı paşam, bütün ümidim sizde. Ne olur beni himayenize alın.

ÜMİT (*Gözleri yaşarır*): Merak etmeyin. (*Başını çevirir.*) Burada emniyettesiniz.

KOMİSER: Hadi bakalım, herkesin işi gücü var, gidin oyununuzu evinizde oynayın. (*Masasından bir kâğıt alarak Ümit'e uzatır.*) Şunu imzalayın. Ve kadını teslim alın. (*Ümit'e bakar.*) Bu kıyafetle sokaklarda dolaşamazsınız.

(*Zile basar.*) Sizi arabayla göndereyim.

ÜMİT: Saadet Hanım, sizi yaverin arabasıyla götüreceğim.

KOMİSER (*Biraz duygulu*): Bir daha paşanın sözünden çıkma, olur mu teyzeceğim?

SAADET NİNE: Kimse inanmıyordu ama, ben biliyordum, Cemil Paşanın beni götüreceğini biliyordum.

(*Sahne kararır.*

Coşkun'un evi, yarı karanlık. Sehpanın üstünde bir iki mum yanar. Cemile kanapede dikiş diker, ara sıra hıçkırır. Sokak kapısı açılır. Coşkun girer.)

COŞKUN (*Sarhoştur*): Cemile seninle konuşmak istiyorum artık... (*Yemek masasına çarpar.*) Hay allah! Bu ev neden karanlık böyle? (*Cemile karşılık vermez, hıçkırmaya devam eder.*) Seninle konuşmak... (*Cemile'ye bakar.*) Ne var, neden ağlıyorsun?

CEMİLE: Sen bu evin dışında nelerle uğraşıyorsun Coşkun?

COŞKUN (*Çekingen*): Oyun provası yapıyordum.

(*Mumlara bakar.*) Elektrik neden yanmıyor?

CEMİLE (*Kuşkuyla Coşkun'un yüzüne bakar*): Bugün ne yaptın? Elektrik parasını yatıracaktın hani?

COŞKUN (*Elini alnına vurur*): Ah nasıl unuttum?

CEMİLE (*Mahzun*): Bugünlerde neden her şeyi unutuyorsun Coşkun?

COŞKUN: Bunun için mi ağlıyorsun?

CEMİLE (*Bağırarak*): Hayır! Annem evden kaçmış ve Ümit de peşinden aramaya gitmiş. Kim bilir kadına gene ne yaptın? (*Ağlar.*)

COŞKUN: Bir şey yaptığımı hatırlamıyorum.

CEMİLE: Her şeyi unutuyorsun. (*Coşkun'a esrarlı bir tavırla bakar.*) Belki bugün tiyatroya gitmeyi de unutmuşsundur.

COŞKUN: Ne demek istiyorsun?

CEMİLE: Servet Bey aradı seni, bugün tiyatroya gidecekmişsin.

COŞKUN: Evet, şey... (*Yazı masasına gider.*) Bir oyun hazırlıyorum da. (*Masaya oturur.*) Biraz çalışmalıyım. (*Mumlardan birini alır, masasının üstüne koyar.*)

(*Coşkun yazmaya başlar, Cemile kanepede arasıra hıçkırarak işine devam eder.*)

CEMİLE: Coşkun!

COŞKUN (*Başını kaldırmadan yazmaya devam eder*): Evet?

CEMİLE: Beni dinler misin biraz?

COŞKUN (*Yazarak*): Evet?

CEMİLE (*Sinirli*): Lütfen bana bakar mısın?

COŞKUN (*Başını kaldırır*): Evet? (*Karısına dalgın gözlerle bakar.*)

CEMİLE (*Kararlı*): Coşkun seninle bir şey konuşmak istiyorum.

COŞKUN (*Birden hatırlamış gibi*): Ben de seninle konuşacaktım.

CEMİLE (*Coşkun'u duymamış gibi*): Coşkun, bu tiyatro işini bırakmanı istiyorum. (*Coşkun şaşkınlıkla karısına bakar.*) Bu... ne yaptıklarını bilmeyen maceracıların arasında 'ne işin var senin? Hayatta bir kere olsun aklını başına toplamalısın. (*Gözlerini Coşkun'a diker.*) Bu insanlarla artık görüşmemelisin Coşkun.

COŞKUN: Nasıl olur? Beni bekliyorlar? Yazdığım oyunları...

CEMİLE: Kimsenin seni beklediği yok Coşkun.

COŞKUN (*Şiddetle*): Olmaz bekliyorlar. Belki herkes bekliyor... insanlar... gerçekler... Ben... ben... bazı gerçeklere vardığımı sanıyorum. Ülkemizin insanlarına söyleyecek şeylerim var. Evet, ciddi söylüyorum. İnsanlarımızın düzeni için...

CEMİLE (*Sakin*): Önce kendi düzenini düşünsen... (*Kararlı*) Evet, doğru dürüst bir işe girip çalışmalısın Coşkun.

COŞKUN: Olmaz, söz verdim, nasıl olur?

CEMİLE: Hiç bir şey olmaz. Seni hemen unuturlar. Hemen senin gibi şaşkın bir başkasını bulurlar. Ben böylelerini çok iyi bilirim.

COŞKUN: Bazı şeyleri de bilmesen ne iyi olacak. (*Ayağa kalkar.*) Hayır, oyunlarımı sürdüreceğim ben, anlıyor musun?

CEMİLE: Sürdüremiyorsun ki... Anladığıma göre hep yarım bırakıyorsun onları. (*Durur.*) Onlara bu işten vazgeçtiğini söyleyeceksin Coşkun, hattâ söylemene de gerek yok, gitmezsin olur biter. (*Ayağa kalkar.*) Oyunlarla geçirilecek vakti yok insanların. (*Coşkun'a yaklaşır.*) Ben amcamla konuştum: Sana şirkette hemen bir iş bulacak.

COŞKUN (*dehşet içinde*): Şirket mi?

CEMİLE: Böylece dedikodular da sona erecek.

COŞKUN: Ne dedikodusu?

CEMİLE (*Gözlerini kısarak Coşkun'a bakar*): Reklâmlara çıkan bir kız varmış, seni onunla görmüşler.

COŞKUN: Aman Allahım! (*Kolları iki yana sarkar.*) Bu evde kalırsam gerçekten unutacaklar beni.

CEMİLE: Ne hakla bütün suçu eve...

(*Sokak kapısı birden açılır. Saadet Nine Ümit'le konuşarak girer.*)

SAADET NİNE: Paşam, burası daha çok bizim damadın evine benziyor bana kalırsa...

(*Cemile ağlayarak annesine koşar, sarılır. Saadet Nine hissiz ve hareketsiz durur.*)

SAADET NİNE: Muhterem paşam, zannediyorum ben bu evde bulunuyordum.

CEMİLE (*Ümit'in üstüne yürür*): Bu kadını gene sen mi çıldırttın?

SAADET NİNE: Ben bu evde artık yaşamak istemiyorum paşam. Bunu daha evvel arzetmiştim zannedersem.

ÜMİT (*Annesine*): Saadet Nine'nin ne istediğini görmüyor musun anne? Neden herkesin hayallerini yıkmak istiyorsun? (*Cemile'nin yanından Saadet Nineyi kolundan tutarak, sanki annesini görmüyormuş gibi geçirir.*) Şöyle kanepeye otur Saadet.

(*Saadet Nine oturur: Ümit babasına işaret eder, Coşkun koridorda kaybolur. Cemile, sinirli, kollarını kavuşturarak onları seyreder.*)

ÜMİT: Bugün biraz heyecanlı şeyler oldu da biraz yoruldun galiba Saadet. Burası bizim yaverin evi.

(*Coşkun, daha önceki yaver kılığında koridorda görünür.*)

COŞKUN (*Asker selâmı verir*): Evime şeref verdiniz paşam. (*Yazı masasına yürür.*) Müsaadenizle. (*Kâğıtlarını karıştırarak okur.*)

ÜMİT: Şey... Coşkun Bey, temsil vaziyetleri nasıl gidiyor?

SAADET NİNE (*hayretle*): Yaverinizin de adı Coşkun mu paşam?

ÜMİT: Bunu daha önce de biliyordun Saadet.

SAADET NİNE: Öyle ya biliyordum.

ÜMİT: Yazıyor musunuz Coşkun Bey?

SAADET NİNE: Benim de hayırsız bir damadım vardı Coşkun Bey, şey yazıyordu... oyun... Birilerine oyun oynuyordu galiba.

COŞKUN (*Ciddi*): Bizim oyunlarla geçirilecek vaktimiz yok Saadet Hanım. (*Cemile'ye bakar.*) Bu hanım kim?

CEMİLE: Bu oyunda ben yokum. (*Koridora gider.*)

COŞKUN: Biz gerçekleri yazıyoruz Saadet Hanım. Daha savaşın tozu dumanı üstümüzden gitmeden zavallı milletimize gerçekleri göstermek de bize düştü. Muhaliflerimizin üstüne yürüyoruz. (*Sahnenin ucuna doğru bir iki adım yürür.*) Onları görüyorum paşam. Üstlerine yürüyelim mi paşam?

ÜMİT: İki kişiyle mi?

SAADET NİNE: Düşmanlarınız kalabalık mı?

COŞKUN (*Gözlerini boşluğa diker*): Her yerde düşmanları vardı, gizli ve açık düşmanları. (*Saadet Ninenin bastonunu alır ve sallar.*) Bu evde düşmanlar var. (*Bastonla eşyalara, perdelere vurur.*) Perdelerin arkasında bile.

SAADET NİNE (*Ümit'e*): Bu kadar kalabalık düşmanları da nereden bulmuş?

ÜMİT: Düşmanları sembolik yani.

SAADET NİNE: Ecnebi düşmanlar değil mi? (*Coşkun'a*) Aman efendim ecnebilere dikkat edin bilhassa. (*Ümit'e*)

Hazır düşmanlarını yenerken, bizim damatla şımarık oğlunu da bitiriversin, olmaz mı?

COŞKUN: Herkesi bitireceğim, Cemile'yi bile. (*Arkasına döner.*) İşte arkamda bir düşman, oraya saklanmış, beni gözlüyor. (*Sopasını kaldırır.*)

SAADET NİNE (*Telâşla ayağa kalkar*): Aman Coşkun Bey dikkat edin. (*Ümit, Saadet Nineyi oturtmaya çalışır; Saadet Nine'nin ayağı kayar ve yere düşer.*)

(*Coşkun telâşlanır, Saadet Nineyi yerden kaldırmaya çalışırlar. Saadet Nine acıyla inler, ayağa kalkamaz.*)

ÜMİT: Ne oldu Saadet Nine?

SAADET NİNE: Bacağım, bacağım çok ağrıyor.

(*Saadet Nineyi sürükleyerek kanepeye yatırırlar.*)

COŞKUN: Hangi bacağın? (*Saadet Nine gösterir. Coşkun bacağa dokunur, Saadet Nine bağırır.*) Eyvah! Yaralandı.

(Saadet Ninenin bağırdığını duyan Cemile içeri girer.)

CEMİLE: Gürültülü oyununuz bitmedi mi? (*Coşkun'a bakar.*) Ne oldu?

ÜMİT (*Telâşla atılır*): Cemil Paşa cepheden yeni dönmüştü. (*Cemile sert bir bakışla oğlunu susturur.*)

COŞKUN (*Başı önüne eğik, monoton bir sesle konuşur*): Siz cephedeyken beni çok üzdüler paşam dedi Saadet. (*Saadet Nine hayran gözlerle Coşkun'u seyreder.*) Üzülme Saadet denildi kendisine, artık her şey düzelecek. Bütün ıstırapların sona erecek. (*Saadet Nine acıyla inler.*) Beni artık yanınızdan hiç ayırmayacaksınız değil mi paşam dedi Saadet. Tabiî Saadet denildi kendisine; fakat şimdi biraz işim var, ben cephede savaşırken çok evrak birikmiş, onları imzalamak gerek. Ben cephede savaşırken çok düşman bi-

rikmiş, onları tepelemek gerek. Beni de yanınıza alın diye yalvardı Saadet Hanım, sizi gölge gibi takip ederim. Elbette denildi kendisine Cemil Paşa tarafından. Artık bir dediğin iki edilmeyecek. Saadet Hanımın bir dediği iki edilmedi. Birlikte kapıya doğru yürüdüler. Yaver koştu önden yol açtı. Önce gidildi birikmiş evrak imzalandı, sonra evrak binasından çıkarak arabalarına doğru yürümeye başladılar. Şimdi sıra düşmanlara, yani iç düşmanlara gelmişti. Ne yazık ki biraz geç kalınmıştı. Arabanın karşısına tesadüf eden fener direğinin arkasına en azılı düşman Akil Fikret Mecazî saklanmıştı. Ve onlar daha arabaya binmeden iki el ateş etti. (*Saadet Nine inler.*) Tabancanın kendilerine tevcih edildiğini gören Saadet Hanım, kurşunların önüne atılmakta bir an bile tereddüt etmedi. (*Saadet Nine gülümsemeye çalışarak Coşkun'a bakar.*) Cesur kadındı. Artık böyle Saadetler kalmadı. (*Durur.*) Evet hazin bir son, fakat mutlu bir başlangıç. (*Saadet Nine bayılır.*) Ve Cemil Paşa dört yaverine aynı anda emir verdi: (*Ümit'e işaret eder.*) Soylu kadını bu dehşet verici evin dehşet verici sahnesinden alın ve yüksek bir yere taşıyın.

(*Coşkun'la Ümit, Saadet Nineyi kollarından ve bacaklarından tutarak kaldırırlar.*)

CEMİLE: Hepiniz çıldırmışsınız!

COŞKUN: Bütün dünya çıldırmış ve onları yazmak üzere ben gönderilmişim. (*Sesini değiştirir.*) Sağdan çıkarlar.

(*Sahne kararır.*

Coşkun'un evi. Coşkun yazı masasının başında çalışır. Cemile ve doktor girer.)

DOKTOR (*Cemile'ye*): Çok dikkat etmelisiniz. Zatürreeden korkuyorum. Sürekli bakım gerekiyor.

(*Coşkun doktora bakar: Müzik Hocası, Garson vb. ile aynı kişidir. Coşkun ayağa kalkar.*)

COŞKUN (*Doktora*): Daha önce bir yerde karşılaşmış mıydık?

DOKTOR: Bilmem.

COŞKUN: Genellikle bana engel olmuş bazı kişilere benzer gibi... Neyse bu sefer iyi bir iş yapın benim için. (*Doktora yaklaşır, yavaş sesle*) Bu evden şimdi biraz çıkmam gerekiyor, bana yardım edin.

CEMİLE (*Gülümsemeye çalışarak*): Kocam oyunlar yazıyor da...

COŞKUN: Oyun ya da gerçek, bir yolunu bulup gitmem gerekiyor Doktor.

(*Coşkun, kendisine şaşkınlıkla bakan doktorun koluna girer, birlikte çıkarlar. Cemile arkalarından bir süre bakar.*

Sahne kararır.

Tiyatronun kulisi. Coşkun, elindeki kâğıtları inceler. Emel girer.)

EMEL: Nerde kaldın? Bütün sabah tiyatroda seni bekledim. (*Heyecanla*) Cemile'yle konuştun mu?

COŞKUN (*Mahzun*): O daha önce davrandı.

EMEL (*Sevinir*): Sahi mi? (*Durur.*) Ne yaptı yani?

COŞKUN: Sanatımı bırakmamı istiyor.

EMEL: Peki neler konuşmuştuk hani, dosdoğru gidecektin, her şeyi söyleyecektin.

COŞKUN (*Sıkıntılı*): Canım bir oyun yazmıştık ya, Cemile'ye de haddini zaten orada bildirmiştik. İstersen oyuna devam ederiz: Ben evden çıkıyorum ve sana iltica edi-

yorum... Oyunlarıma katlanacak kadar sevmiyor musun beni?

EMEL (*Başını önüne eğer, mırıldanır*): İtiraf etmeliyim ki seviyorum.

COŞKUN (*Heyecanla*): Demek bana, cehennemin dibine git Coşkun! diyorsun. Elbette, gerekirse oraya da gideceğim. Fakat gerçek bir cehenneme gitmek istiyorum. Yaşadığım anlamsız cehennemden kurtulmak için her türlü cehenneme giderim.

EMEL (*Oynar*): Fakat sevgilim, mutlu geleceğimize nasıl cehennem diyebilirsin?

(*Servet ve Saffet girer.*)

SERVET: Ne güzel! Hemen provaya başlamalısınız.

(*Coşkun ve Emel toparlanırlar.*) Aşkolsun Coşkun Bey! Kaç gündür sizi bekliyorum. Beni ciddiye almadınız galiba.

COŞKUN: Şey, kendimi de ciddiye aldığım yok galiba. Bir kaza oldu da... bir bacak kırıldı.

EMEL (*Mahzun*): Bir de kalp.

COŞKUN (*Telâşla elindeki kâğıtları uzatır*): İstediğiniz gibi bir şeyler hazırlamıştım.

SAFFET (*Coşkun'a*): Yeni ıstırap siparişleri mi almıştınız üstad?

COŞKUN (*Servet'e*): İsterseniz sizde kalsın, okursunuz.

SERVET: Sizi bir kere yakaladım, artık dünyada bırakmam.

SAFFET: Evet, doğrusu bu işte ustadır.

SERVET (*Kâğıtları alır*): Bugünlerde yerli oyun sıkıntısı çekiyoruz zaten. Sizi seyirciye tam zamanında sunmuş olacağız.

EMEL: Birlikte okuyalım, Coşkun Beyin çok az vakti kaldı, gitmesi gerekiyor.

SERVET: Bir yere mi gideceksiniz Coşkun Bey?

COŞKUN: Emel saçmalıyor. (*Gülümser.*) O kadar acelem yok.

SERVET (*Okur*): Olay, Eski Yunan'da geçer.

SAFFET: Servet Duygulu'nun siparişleri başka nerde geçebilir ki?

SERVET (*Okur*): Yabancı ülkelerden getirtilen Bunalım Tanrılarının ülkemize bir oyunudur bu. Ülkede kötü günlerin habercisi rüzgârlar esiyordu. Aslında büyük dalgalanmaların başlangıcıydı bu. Ülkenin insanları daha insan olduklarını yeni anlıyorlardı. Millet olmanın heyecanından duydukları bir sarsıntıydı bu. Bu heyecanın içinde ithal malı bir bunalımın yeri yoktu. İşte ne yazık ülkenin aydınları, ülkenin göz bebekleri, binbir sıkıntıyla yetiştirilen, adam başına düşen yıllık gelirden oldukça yüksek pay alan okumuş takımı Ecnebi Bunalım Tanrısının büyüsüne kapıldı: Dünya Nimetlerinden usandığını haykırmaya başladı; dünya nimetlerini yaşamadan, onlardan usandığı kuruntusuna kapıldı. Meyhaneleri ithal malı bunalımlarıyla doldurdu. Daha biz doyasıya yaşamamıştık ki; büyük ve güzel şeylerin özlemini çekiyorduk henüz. Biz daha feraha çıkmamıştık ki, dünya nimetlerinden bıkalım, bunalımlar geçirelim. (*Başını kaldırır.*) Gelin çocuklar. (*Saffet'le Emel'e işaret eder.*) Hemen provaya başlıyoruz. (*Kâğıtları onlara verir, yavaş sesle konuşmaya başlarlar.*)

COŞKUN (*Onları seyrederek*): Aman yarabbi! Gerçek bir tiyatro! Gerçek oyuncular: Neredeyse gerçek bir prova bile yapılacak.

SAFFET (*Başını kaldırır*): Yalnız senin gerçekliğin kesin değil.

SERVET (*Kâğıtların bir bölümünü Coşkun'a uzatır*): Buyrun Coşkun Bey, şimdilik baş rolü size veriyorum.

COŞKUN: Teşekkür ederim. Bütün hayatımca bunu özledim zaten. (*Oynar.*) Ey talih! Neden ecnebi malümatın kölesi yaptın beni? Neden halkımdan uzaklaştırdın. Lânet olsun sana kör talih!

(*Servet, Saffet ve Emel Koro olurlar.*)

KORO: Dinle ey sağır sultan! Halkın dileklerine neden kulaklarını tıkadın? Neden kendini satırların arasına gömdün? Neden hayatı bırakıp Emirleri kutsallaştırdın ve halkın anasını ağlattın?

COŞKUN: Yalan! bin kere yalan! Onun için okullar açarak ona nasıl sefil yaşadığını gene ben öğretmedim mi? Onun ağzından konuşarak, halkın yazdıklarını taklid ederek facialar yazmadım mı? Bu eserlerde halkın içinden kahramanlar çıkarak onu düşmanlarının elinden kurtarmadım mı? Halkım için meyhanelerde bunca göz yaşını kim döktü? Felâketler boyunca sayısız ağıtlar yazmadım mı? Kendimi bu yüzden içkiye vermedim mi? Kendine gelsin diye, bir zamanlar nasıl kahraman bir ulus olduğunu unutmasın diye cephelere sürmedim mi? Her felâketten ve her mutluluktan sonra ona nutuklar çekmedim mi? Başarı ya da başın sağ olsun telgrafları çekmedim mi? Kötü rüzgârlara kapılmasın, aklı karışmasın diye kendi okuduklarımı ona yasak etmedim mi?

KORO: Düşün ey kafasız kahraman! Yüz başlı bir canavar olduğunu anlamıyor musun? Bütün Tanrıları çevrende topladın: Bilgi Tanrısı da sensin, Cahillik Tanrısı da sen. Oturmuş bütün tanrıları yiyorsun, kendi başlarını bitiri-

yorsun. Ey Nefret Tanrısı ve Kölelik Tanrısı ve Savaş Tanrısı ve Barış Tanrısı ve Düşmanlık Tanrısı...

(*Servet başını kaldırır, Coşkun'a bakar.*)

SERVET: Bir dakika... Acaba daha elle tutulur örneklerle anlatılamaz mıydı?

SAFFET: Aman patron, bence bu kadarı bile fazla...

SERVET: Ne bileyim... bizim seyirci bakımından demek istiyorum. Nasıl söylesem. İşe hemen tanrılarla başlamak...

SAFFET: Aman patron, sen hep böyle yüksek seviyede oyunlar istemez miydin?

SERVET: Onu demek istemedim.

COŞKUN: Hiç merak etmeyin efendim. Bu oyunda herkese göre bir şeyler var.

SAFFET: Seyirciden bize ne? Biz kendi aramızda oynuyoruz. Lütfen devam edelim.

COŞKUN (*Okur*): Ey Talih!

SERVET: Bu kısmı daha önce okumamış mıydınız?

COŞKUN: Hayır, bu ikinci Talih. Ey Talih Tanrısı...

SERVET: Ben gene de bu tanrı bolluğuna karşıyım.

SAFFET: Ey İtiraz Tanrısı! Bırak da oyuna devam edelim.

COŞKUN: Ey Talih! Neden halkımla aramıza duvarlar ördün? Ey Duvar Tanrısı! Beni neden halkımdan ayırdın?

KORO: Çünkü ey Cemil!

SERVET (*Koro'yu durdurur*): Neden Cemil oldu birdenbire?

SAFFET: Çünkü ey Patron Tanrısı! Yazarlarımızdan yerli bir oyun yazmasını sen istedin.

SERVET: Ey Cemil deyince Yunan korosundan çok alaturka fasıl heyetine benzemiyor mu?

COŞKUN: İşte ben de daha samimi olur diye düşündüm.

SAFFET: Ey Oedipus diyemezdi ya. Ya da ey Kreon!

COŞKUN: İsterseniz ey Tapon! diyelim.

SAFFET: Hayır hayır, devam edelim.

KORO: Çünkü ey Cemil! Halkın anlamadığı bir dille konuşuyorsun, kendine yeni kelimeler buldun. Okuma-yazmayı bilmeyenler ülkesini yazılarla doldurdun. Şimdi hayat sellerinin ortasında kendi ıssızlığının çölünde yaşıyorsun. Kendi kendine oynadığın oyunlarla avunmaya çalışıyorsun.

COŞKUN: Bana çok yazık oldu. Ne yapacağım şimdi ey Talih!

KORO: İşte Cemil gene kendine acıyor. Başını hangi duvarlara vuracağını bilemiyor. Ey Cemil! Ülkemizin bütün oyuncuları gibi başını yumuşak duvarlara vur, kendini tehlikeli oyunlardan koru! Koru kendini katı duvarlardan ve ölümden. Ne yazık kimseyi dinlemiyor artık. Aklın duvarlarını aştı çünkü. Artık kara güneşe kurban oldu, sıcak yazların yakıcı güneşi onu ürpertiyor. Geri dön Cemil!

COŞKUN: Biraz dinlenelim isterseniz, çünkü bundan sonrası daha acıklı.

EMEL: Nasıl acıklı?

(*Cemile ve Ümit girerler. Cemile ağlayarak bir sandalyeye çöker.*)

CEMİLE: Annem... (*Onlara bakar.*) Annem öldü. (*Coşkun'u görür.*) Sen neredeydin? Ne yapıyorsun burada?

COŞKUN: Geçmişi oynuyorduk... geleceği... her şeyi...

CEMİLE (*Ağlayarak*) Annem öldü diyorum, anlamıyor musun?

COŞKUN (*Göğsünü tutar, acıyla yüzünü buruşturur*): Anlamıyorum... ölümü anlamıyorum. (*Sallanır, bir yere tutunmak ister, yere düşer.*)

(*Sahne kararır.*

Coşkun'un evi. Coşkun, Saffet, Servet, Ümit, Cemile. Coşkun koltukta oturur, ayaklarını bir sandalyeye dayamıştır, dizlerinde yarım bir örtü.)

COŞKUN: Ben de Saadet Nineyi çok sevmediğimi sanırdım. Ölüm bile beni yalancı çıkarmak için uğraşıyor. Anlamıyorum. Oyun nerede bitiyor, hayat nerede başlıyor, hiç anlamıyorum. (*Cemile hıçkırır.*) Hayat nerede bitiyor, ölüm nerede başlıyor? (*Pencereye bakar.*) Ölümün bize bu kadar yaklaşmasına neden izin veriyoruz anlamıyorum. (*Odadakilere döner.*) Tedbirlerimizi almalıydık; ölümün bizi böyle en hazırlıksız olduğumuz anda yakalamasını önlemeliydik. (*Parmağını sallar.*) Bu hepimize bir ihtardır. (*Yavaşça kalkar; Saffet oturması için bir işaret yapar, dinlemez. Pencereye yaklaşır, dışarı bakar.*) Neden bahçeye bakıyorum, biliyor musun? Ölümü seyrediyorum.

SAFFET (*Coşkun'a yaklaşır*): Yeter artık Coşkun; biliyorsun yorulman doğru değil.

COŞKUN (*Saffet'i duymamış gibi*): Aynı hatayı bir daha yapmam artık. (*Başını sallar.*) Artık ölümü gözden kaçırmaya gelmez. (*Servet'e döner.*) Biliyor musunuz, bazı geleneklerimizi ihmal etmekle nasıl çaresiz durumlara düşüyoruz. (*Servet anlamadan bakar.*) Canım, meselâ şu ölümle-içiçe-yaşama geleneğimizi korusaydık böyle gafil avlanır mıydık hiç?

SERVET (*Anlamadan*): Efendim?

COŞKUN (*Ciddi bir sesle, anlatır gibi*): Eskiden insanlarımız ölümle yanyana, hattâ içiçe yaşarlardı. Eskiden ölüm, küçük mezarlıklarıyla evlerimizin bahçelerine kadar sokulmuştu. Bu durum bir ihmal sonucu doğmamıştı: İnsanlarımız buna, bilerek izin vermişlerdi. Hattâ bu konuda ölümü teşvik etmişlerdi bile diyebiliriz. Her sokakta ahretin bir şubesi açılmıştı. Her şey belirli bir düzen içinde yürütülüyordu: Parmaklıklı pencereler, taş duvarlar, bu iş için özel olarak yetiştirilen serviler... ve her biri, temsil ettiği insana benzeyen o güzelim mezar taşları... (*Başını sallar.*) Hayır, hiç bir şey tesadüfe bırakılmamıştı.

SAFFET: Neler söylüyorsun Coşkun?

COŞKUN: Önemli mezarlıkların belirli yan kuruluşları vardı: Türbeler, sebiller bu ahret kurumlarına daha ciddi bir görünüm veriyordu. Bu tedbirlerin kısa bir sürede yararı görüldü: İnsanlar, ölümün görüntüsüyle böylesine samimi oldukları için, hayatın anlamını bizlerden daha fazla takdir ederek yaşıyorlardı. (*İçini çeker.*) Bizim sokakta da şöyle iki hanelik şirin bir mezarlık olsaydı... ve her gün işimize giderken kavuklu ya da sarıklı bir mezar taşıyla merhabalaşsaydık... ve çok ihtiyar bir kadının çok gecikmiş ölümü bizi böyle sarsmasaydı.

CEMİLE (*Biraz korkuyla*): Sana ne oluyor Coşkun?

COŞKUN: Kıyıda köşede bir iki küçük mezarlık kaldı tabiî... ilkbaharda güneşin unuttuğu kar parçaları gibi. Ama onlar da, ne bileyim, eski eserler filân gibi oldular; bize tesir etmiyorlar artık. (*Odadakiler hayretle Coşkun'a bakmaktadır.*) Açık hava müzeleri gibi. İnsan dev gibi bir mezar taşının yanından geçiyor da, bana mısın demiyor. Büyük bir aldanış içindeyiz. (*Pencereden dışarı bakar.*) Biliyor musu-

nuz, ne düşünüyorum? (*Odadakilere döner.*) Saadet Nineyi bizim bahçeye gömmeliyiz.

CEMİLE (*Korkuyla*): Delirdin mi sen?

COŞKUN: Evet, muhakkak şu kiraz ağacının altına gömmeliyiz. Zaten ağaç çok boy verdi, meyveleri bir işe yaramıyor. Kendi bahçemizde küçük çapta bir özel girişimde bulunmalıyız. (*Yapma bir sesle*) Bu alanda da artık özel teşebbüsün sesini duyurmalıyız. Her bahçeye bir mezarlık, ölünüz kadar mezar! Bu işte ben öncülük etmeliyim. (*Sesini yükseltir.*) Çünkü ben bir zamanlar karımın servetini, bir sürü borçla birlikte, özel teşebbüs mezarlığına gömmüştüm. İflâs tabutunda boyumun ölçüsünü almıştım. (*Sesi yumuşar.*) Saadet Nineciğim, yakınımızda olmalısın, hiç bir şeyin eksikliğini duymamalıyız, eskisi gibi yaşayıp gitmeliyiz.

(*Kapı çalınır, Ümit açar. Kapıda koyu renk giyinmiş bir adam. Garson, müzik hocası vb. ile aynı adam.*)

İCRA MEMURU: Coşkun Ermiş Bey'in evi mi?

ÜMİT: Evet, ne istiyorsunuz?

İCRA MEMURU: Kendisi burada mı?

COŞKUN (*Adama yaklaşarak*): Buyrun, benim.

İCRA MEMURU: Ben icra memuruyum. (*Elindeki kâğıda bakar.*) Bir zamanlar işletmiş olduğunuz bir kitapçı dükkânından intikal etmiş bulunan vergi borcunun tahakkuku kesbi katiyet ettiği için haciz muamelesinin tekemmülünü tamamlamak üzere geldim.

COŞKUN: Anlamadım, ne yapmaya geldiniz?

İCRA MEMURU: Size ait bir borçla...

COŞKUN (*Memurun sözünü keser*): Benim kimseye borcum yok.

İCRA MEMURU: Bir yıl kadar önce mumaileyhin tesbit edilen adresine tebliğ edilemediği için müruru zamanı durdurmak için...

COŞKUN: Sizi bir yerden tanıyorum galiba. Daha önce hiç karşılaşmış mıydık?

İCRA MEMURU: Evrakı müsbitenin tebellüğü yapılamadığına göre...

COŞKUN: Tamam! Siz garsonsunuz.

İCRA MEMURU: Çok rica ederim, kanunu tefhimle muvazzaf bir hükmî şahsiyet karşısında bulunduğunuzu unutmayın.

COŞKUN: Evet ama hangi garson? Meyhanedeki mi, amerikan bardaki mi?

İCRA MEMURU: Görev başındaki bir memura hakaret ediyorsunuz.

COŞKUN: Evet, şimdi sesinizden tanıdım sizi. Siz Saffet'in kapı dışarı ettiği müzik hocası olacaksınız.

İCRA MEMURU: Lütfen kendinize gelin. Ben, görevini yapan bir icra memuruyum.

COŞKUN: Ben de milletine karşı görevini yapmak zorunda bulunan büyük bir tiyatro yazarıyım.

İCRA MEMURU: Canım efendim, bütün bu sözlere ne lüzum var şimdi?

COŞKUN: Bilakis, görevinizi yerine getirmeniz bakımından çok lüzumludur. (*Sesini yükseltir.*) Büyük bir tiyatro yazarı olarak, sanatımı çok ciddiye aldığımı ve bu nedenle bu evde bulunan hiç bir şeye, hiç bir şekilde el süremeyeceğinizi kesin olarak belirtmek isterim. Hayır, hiç bir şeye

dokunamazsınız: Ne kitaplara, ne eşyaya, ne de insanlara; hatta ne de ölülere.

SAFFET (*Yavaşça memura*): Dün sabah annesi öldü de... içerde. (*Koridoru işaret eder.*)

COŞKUN: Hiç bir şeyi haczedemezsiniz. (*Parmağını sallar.*) Çünkü sayın bayım, sanatım için her şeyi kullanmak zorundayım. Anlıyor musunuz, her şeyi. Belki gerekirse sizi bile.

İCRA MEMURU: Fakat bir dakika...

COŞKUN (*Kurnaz bir gülümsemeyle*): Ve bir sanatçının, mesleğini icra etmek üzere kullandığı hiç bir şey haczedilemez sayın icra memuru. (*Heyecanla odada dolaşır.*) Ve böylece ilk defa bir yazar mesleğini kahramanca savunmuş oluyor.

SAFFET (*Yavaşça memura*): Annesinin ölümü kendisini çok sarstı. Anlıyorsunuz değil mi?

İCRA MEMURU: Evet... tabiî...

COŞKUN: Demek anlaştık.

İCRA MEMURU: Evet, şey, başka bir gün gelirim olmazsa...

COŞKUN (*Birden öfkelenir*): Ne demek başka gün? Biz aydınlar hep bu korkuyla mı yaşayacağız? Hep kapımız gecenin hangi saatinde çalınacak diye endişeyle bekleyecek miyiz?

İCRA MEMURU: Fakat ben icra memuruyum.

SAFFET (*Memurun koluna girerek onu bir köşeye çeker*): Biliyorum, siz de nihayet bir insansınız. Buraya icra memuru olarak değil de insan olarak gelseydiniz başka türlü davranırdınız. Bence bunları daha uygun bir ortamda tartışmalıyız.

İCRA MEMURU (*Biraz şaşkın*): Olur olur. (*Coşkun'a biraz sertçe bakar.*) Ben yalnız görevimi yapıyorum.

SAFFET (*Memuru kapıya götürür*): Her şeyi biliyorum ben. Hatta siz olmasanız yerinize bir başkasını göndereceklerini bile biliyorum. Fakat bugün felsefeyle uğraşamayacak kadar yorgunuz. Başka zaman görüşürüz. (*Kapıyı açar.*) Güle güle. (*Memur bir şey söylemek ister gibi döner.*) Biliyorum biliyorum: Hepimiz bu millete hizmet ediyoruz. (*Coşkun'a bakar.*) Yalnız bizim hizmet tarzımız biraz farklı. Güle güle.

(*Memur çıkar.*)

COŞKUN (*sevinçli*): Çok iyi çok iyi. Her şey istediğimiz gibi gelişiyor artık.

SAFFET (*Geriye döner*): Ne diyorsun Coşkun?

COŞKUN (*Uzaktaki bir insana seslenir gibi*): Olaylar, diyorum, gittikçe hızlanıyor. Göreceksiniz daha neler olacak. (*Düşünür.*) Bu sözü bana kim söylemişti? Bir yerde mi okumuştum? (*Birden sevinir ve sevinci gizlemek istiyormuş gibi ciddileşir.*) Saffet!

SAFFET: Gene ne var?

COŞKUN (*Önemli bir kişi gibi*): Benim bir yere kadar gitmem gerekiyor Saffet. Lütfen bugünkü törenle sen ilgileniver.

SAFFET (*Endişeyle Cemile'ye bakar*): Nereye gidiyorsun Coşkun?

COŞKUN (*Esrarlı bir tavırla*): Sizin sırrınızı saklayıp da kendiminkini söyleyeceğime hiç inanmayın sakın. (*Saffet'le Servet'e bakar.*)

SAFFET (*Gülümser*): Gitmeyin efendimiz. Sağlığınız tehlikede.

COŞKUN: Kaderim sesleniyor Horatio. Kimse durduramaz artık beni. (*Kapıya yürür.*)

(*Sahne kararır.*

Emel'in evi. Bir iki sandalye, bir koltuk, bir divan. Emel divanda kitap okur. Kapı çalınır. Emel biraz şaşırarak kapıya bakar, sonra kapıyı açar. Coşkun görünür.)

COŞKUN (*Yorgun bir sesle*): Hayatın toplu iğne kadar değeri yok gözümde...

EMEL (*Telâşla*): Seni çok merak ediyordum. (*Coşkun'a bakar.*) Yorgun görünüyorsun. Belki evde kalıp dinlenmeliydin.

COŞKUN (*Koltuğa çöker*): Kendileriyle alay ettiğimi sanıyorlar. Beni anlamıyorlar.

EMEL: Kimler? Neyi anlamıyorlar?

COŞKUN (*Sakin*): Saadet Nineyi bizim bahçeye gömmek istediğimi.

EMEL: Neler söylüyorsun?

COŞKUN: Sakın sen de şaşırma. Saadet Nineyi kiraz ağacının altına gömmek istediğime gerçekten inanacak bir kadın arıyordum. Bunun için evden kaçtım. Ve kendimi burada buldum. (*Çevresine bakar.*) Acaba yanlış mı geldim? (*Emel güler.*) Biliyor musun, biraz önce, yani evde uzanmış bir durumda, yani Saadet Ninenin iki oda ötede ölü bir durumlarda yattığını bilerek bu dehşete katlanmaya çalıştığım sırada beni görseydin... ölümle alay eden birini taklit ediyordum. Onlar geçici bir delilik nöbetine tutulduğumu düşünüyorlardı herhalde. (*Başını önüne eğer.*) Bana gelince... ben de ürkütücü bir oyun seyrettiğimi düşünüyordum, hattâ bu oyunu yaşıyordum. (*Dalgın*) Sonra... nasıl oluyor bilmiyorum, bir-

den kendimi kaptırıyorum ve davranışlarım, benim malım olmaktan çıkıyor. Sonra birden... (*Emel'e bakar, gülümser.*)

EMEL: Evet?

COŞKUN: Birden senin bir sözün geldi aklıma ve birden ölüm filân anlamını kaybetti. Birden senin yanında olmak istedim. Yalnız bunu istedim. Ben de ölümcül bir hastalığa tutulsam dedim, bu hastalığa tutulduğumu bilsem dedim, bu ölümcül hastalık yüzünden her şey birden önemini kaybetse dedim, korkularımdan bile kurtulsam dedim... ve artık her şey bana vızgelse dedim, hemen ona gitsem dedim...

EMEL: Evet?

COŞKUN: İşte geldim. Ve seni seviyorum. (Emel'e sarılır.) Başka ne yapabilirim?

(*Sahne kararır.*

Emel'in yatak odası. Coşkun ve Emel yatakta. Emel yüzükoyun yatar, Coşkun hafifçe ona dönmüştür. Yatağın yanında bir içki şişesi ve bardaklar durur.)

EMEL: Anlamıyorum. Şimdi nasıl kalkıp giyineceksin ve sanki hiç bir şey olmamış gibi o eve döneceksin. Anlamıyorum.

COŞKUN (*Döner, bardağındaki içkiyi bitirir*): Kendini bilen insanın her zaman görevleri vardır: Saadet Ninenin gömülmesi gibi. (*Birden yataktan fırlar.*) Aman Allahım! Geç kaldım.

EMEL: Şimdi gitmeni istemiyorum. Sıradan bir olayın kahramanları olmamızı istemiyorum. Biraz önce ölümün bile anlamını kaybettiğini söylüyordun.

COŞKUN (*Emel'i seyreder*): Şimdi yaşadığımı hissediyorum. İnsan hayata dönünce de önce korkuları yaşıyor.

EMEL (*Ağlayarak*): Bir kahraman gibi davranmanı istediğimi anlamıyor musun? Beni alıp uzaklara götürmeni istiyorum Coşkun. İstiyorum ki bizim başımıza gelenler dünyada şimdiye kadar kimsenin başına gelmemiş olsun. Senden, bütün dünyayı sarsan hareketler beklediğimi, bilmem nasıl anlatsam? (*Coşkun bardağına içki koyar.*) Şu anda yaşadığımızın da bir oyun olduğunu düşünemez misin? Yazmaya cesaret edemeyeceğin kadar büyük ve müthiş bir oyunun kahramanı olabilirsin istersen. Düşün ki herkesin eline böyle bir fırsat geçmez.

COŞKUN (*İçini çeker*): Şimdi müthiş oyunlarda insanların çaresizliği daha önemli bir yer tutuyor. (*Bardağı dudaklarına götürür.*) Kendimi yavaş yavaş öldürmeme izin verir misiniz?

EMEL: Merak etme, senin gibi korkaklara hiç bir şey olmaz.

COŞKUN: Bunu daha önce söylemiştin. (*İçer.*) Yeni oyunlarda korkaklar da önemli bir yer tutuyor. Belki bir gün...

EMEL (*Ağlar*): Ben, bir gün istemiyorum. Ben şimdi burada kalmanı istiyorum. Ben yeni oyun filân istemiyorum; hayallerimi gerçekleştiren oyunlar istiyorum.

COŞKUN (*Başını sallar*) Özür dilerim bayan; sanata saygılı olmalıyım, insan gerçeğine saygılı olmalıyım. (*Giyinmeye başlar.*) Ben gitmeliyim.

EMEL: Ben sanat istemiyorum. (*Ağlar.*) Bana yabancı gelen ıstıraplar çektiren sanatı anlamak istemiyorum. (*Yalvarır gibi*) Burada kalmanı sağlayacak bir sanat yok mu?

COŞKUN: Oyunları değiştirmek elimden gelmez, çünkü ben de oyunun içinde bulunuyorum. (*Giyinmiştir.*) Be-

nim gibi zavallı kahramanlar için biraz hoşgörü bekliyorum senden. (*Eğilir, Emel'i öpmek ister. Emel direnir, sonra Coşkun'a sarılır. Coşkun ayağa kalkar, kapıya bakar.*)

EMEL (*Ağlayarak*): Seni sevmiyorum!

(*Coşkun kapıya yürür.*

Sahne kararır.

Coşkun'un evi. Coşkun. Cemile, kanepede dikiş diker. Coşkun elindeki bardaktan içki içerek sinirli adımlarla dolaşır.)

CEMİLE (*Başını kaldırmadan*): Neden içiyorsun? Sağlığına dokunduğunu bilmiyor musun?

COŞKUN (*sinirli*): Bu evde yaşadığımı unutmak için içiyorum. (*Durur, bütün gücünü toplar.*) Ben... ben bu evden gitmek istiyorum Cemile.

CEMİLE (*Başını kaldırmadan*): Boşuna kendini yoruyorsun, böyle bir şeyin söz konusu olamayacağını biliyorsun.

COŞKUN (*Bardağındaki içkiyi bir dikişte bitirir*): Nasıl olamaz? Bir insan kalkar ve bir evden çıkar gider. (*Cemile'nin elinden diktiği parçayı alır.*) Yeter artık, biliyoruz çalışıyorsun. (*Yeniden bardağına içki koyar ve içer.*) Bu evden Saadet Nine gibi götürülmek istemiyorum anlıyor musun? Şimdi gitmek istiyorum.

CEMİLE (*Coşkun'un elinden kumaşı alır*): Böyle bir şey olamaz.

COŞKUN: Aman yarabbim! Hiç olmazsa, "Bunu yapamazsın Coşkun!" diye bağır. "Beni bırakıp nasıl gidersin?" filân diyerek ağla. Nasıl bir gardiyan gibi soğukkanlı olabiliyorsun?

CEMİLE (*Elini başına götürür*): Bu sözler de oyunlarından birinde mi yazıyor?

COŞKUN (*alaycı bir tavırla*): Sanatımla alay eden bir kadınla nasıl yaşayabilirim? (*İçer.*) Senin hiçe saydığın oyunlar benim için ölüm kalım meselesi.

CEMİLE: Aslında böyle bir meselen olmadığını biliyoruz Coşkun.

COŞKUN: Nasıl, 'biliyoruz' diyebilirsin? Benim adıma düşünmekten ne zaman vazgeçeceksin? (*Hırsla bardağındaki içkiyi bitirir.*)

CEMİLE: Sen şaşırmışsın Coşkun. Her zamanki gibi ne yaptığını bilmiyorsun. Sonra bana teşekkür edeceksin.

COŞKUN (*Telâşla*): Hayır, hayır; şimdiden teşekkür ederim. Ne olur bırak beni. Sana çok teşekkür ederim. Ben artık yalnız yaşayabilmek istiyorum.

CEMİLE: Buna gücün yok Coşkun; hem hastasın, bir yere gidemezsin.

COŞKUN (*Heyecanla*): Hem de nasıl giderim. Sen de bu olayı kendi gözlerinle seyredeceksin. Bir Coşkun'un da herhangi bir kimse gibi hareket edebileceğini, herhangi bir bavulu alarak evinden ayrılabileceğini o soğuk gözlerinle izleyeceksin. (*Koridora yürür.*)

CEMİLE (*Arkasından seslenir*): Bir yere gitmiyorsun Coşkun!

COŞKUN (*Koridordan bağırır*): Seni duymuyorum Cemile!

(*Ümit koridordan gelir.*)

ÜMİT: Ne oluyor anne?

(*Coşkun, elinde bir bavulla görünür. Boş olan bavulu açar ve yemek masasının üstüne yerleştirir. Karısını ve oğlunu görmüyormuş gibi hareket eder. Hareketlerinde mekanik bir titizlik vardır. Koridora yürür, sonra vazgeçer, masasının üs-*

tünden ve raflardan bazı kâğıt ve kitaplar alarak bavula koyar. Ümit'le Cemile onun arkasından bakarlar. Coşkun elinde çamaşır ve gömleklerle girer, elindekileri bavula yerleştirir.)

ÜMİT: Baba ne yapıyorsun?

COŞKUN (*Ümit'i duymamış gibi*): Biraz daha yer kaldı. (*Raflara bakar. Bazı kitaplar alarak bavula koyar.*) Çorap ve mendiller unutuldu. (*İçeri gider.*)

(*Coşkun, çorap ve mendillerle geri döner; elindekileri, kendisini seyreden Ümit'e verir. Kitap raflarına yürür.*)

COŞKUN: Biraz daha kitap alınabilir. (*Raflardan bir sıra kitap alır.*)

ÜMİT: Ne oluyor baba?

(*Coşkun karşılık vermez, kitapları bavula koyar. Ümit'in elindekileri de alarak bavulun en üstüne yerleştirir. Düşünür.*)

COŞKUN: Tıraş takımları unutuldu. (*Hızla içeri gider ve tıraş takımlarını getirerek yerleştirir.*) Çabuk doldu. (*Düşünür.*) İki çift de ayakkabı alınmalıydı. (*Bavula bakar.*) Yer kalmadı. (*Portmantonun altından iki çift ayakkabı alır ve bulduğu bir gazete kâğıdına sarar.*)

(*Cemile, sakin olmaya çalışan bir yüzle Coşkun'un bavulu kapatışını izler. Coşkun portmantodan pardesüsünü alır, giyer, paltosunu da koluna alır, aynı eline ayakkabılarını alır. Öteki eline de bavulu alarak kapıya doğru yürür. Cemile ve Ümit, yavaşça Coşkun'un arkasından gelirler. Kapıya ulaşan Coşkun, geri dönerek Ümit'e bakar. Ümit, şaşkın ve hareketsiz durur. Cemile, dikkatle Coşkun'un gözlerine bakar. Ümit, babasına sokak kapısını açar: Hava aydınlanmaktadır. Coşkun çıkar. Kapı açık kalır. Cemile ve Ümit kapının önünde durarak Coşkun'u seyrederler.*)

CEMİLE (*Coşkun'un arkasından seslenir*): Bir yere gitmiyorsun Coşkun!

(*Merdivenden inen Coşkun'un ayak sesleri duyulur. Cemile, sokak kapısının önüne çıkar.*)

CEMİLE (*seslenir*): Boşuna uğraşıyorsun Coşkun, bir yere gitmeyeceğini biliyoruz!

(*Merdivendeki ayak sesleri devam eder, sonra bir gürültü duyulur: merdivenden yuvarlanan Coşkun'un gürültüsü. Ümit, annesini iterek merdivene doğru koşar.*

Sahne kararır.

Coşkun'un evi. Coşkun kanepede elbiseleriyle yatar. Üzerinde battaniye vardır. Odanın bir köşesinde bavul ve üzerinde paltoyla pardesü durur, yanında gazete kâğıdına sarılı ayakkabılar. Saffet, Coşkun'un yanında oturur.)

COŞKUN (*Zayıf bir sesle*): Cenaze töreni nasıl geçti?

SAFFET (*Yapma bir neşeyle*): Çok başarılı geçti. Saadet Nine sağ olup da görebilseydi çok memnun kalırdı. (*Ümit girer, babasına bakmamaya çalışarak bir kitap alır çıkar. Saffet onun arkasından bakar.*) Cemil Paşa bile geldi cenazeye. Dahiliye Nezaretinden de bir zaptiye bölüğü geldi, ihtiram duruşu için. Meğer Saadet Nine Tumru kasabasının düşman işgali sırasında bizzat çarpışanlardan biriymiş. Törende iki kahramanlığını birden kutladık... şey (*Coşkun'un dinlemediğini fark eder.*) Artık seni güldüremiyorum. (*Coşkun bavuluna bakmaktadır.*) Benim oyunculuğumda iş kalmadı galiba. (*Coşkun, hayır anlamında başını sallar.*) Gidip Servet'e istifamı vereyim. Belki bu vesileyle de birikmiş aylıklarımı alırım.

(*Cemile girer. Saffet'e biraz sertçe bakar.*)

CEMİLE: Dinlenebiliyor musun Coşkun? (*Saffet'e bakar.*)

SAFFET (*Toparlanır*): Ben gitsem iyi olacak Coşkun. Bugün matinede oynuyoruz da.

COŞKUN (*Gözünü bavuldan ayırır*): Çok sağ ol. Benim adıma herkesten özür dile, e mi?

SAFFET: Neden özür diliyorsun?

COŞKUN: Canım, hani eskiden oyunların sonundan biraz önce, 'Her ne kadar kusur ettiysek de affola,' gibi bir şeyler söylenir ya. İşte ondan.

SAFFET (*Sevinir*): Ne iyi, her şey eskisi gibi demek. (*Coşkun'a yaklaşır, yavaşça*) Göreceksin daha neler olacak?

COŞKUN (*gülümser*): Nerede okumuştuk bunu? Hamlet'te miydi?

(*Saffet gülümser ve eliyle selâm vererek çıkar.*)

CEMİLE (*Yumuşar bir sesle*): Ben içerde dikiş dikiyorum. Bir ihtiyacın olursa seslen.

COŞKUN (*Ilgisiz*): Olur.

CEMİLE (*Endişeli*): Ya sesini duymazsam. (*Düşünür.*) Dur geliyorum. (*Çıkar.*)

(*Coşkun sürekli olarak bavula bakar. Cemile girer, elinde bir küçük çan vardır.*)

COŞKUN (*Cemile'ye çevirir başını*): Nedir elindeki?

CEMİLE (*Elindeki çanı sallar*): Beni çağırmak için. (*Çanı Coşkun'un yanına koyar, çıkar.*)

(*Coşkun karısının arkasından endişeyle koridora bakar. İçerden dikiş makinesi sesi gelir. Coşkun yerinden kalkar, yavaşça bavulun yanına gelir, kuşkuyla çevresini süzer. Sonra paltosunu giyer, bavulu ve ayakkabı paketini alır. Sehpaya yaklaşır, üzerinde duran ilâçlara bakar, elini uzatır, vaz-*

geçer. Sonra çanı görür ve alıp cebine koyar. Sokak kapısına varınca ayaklarına bakar, terliklerini giymiştir, başını sallar ve yoluna devam eder, çıkar. Sokak kapısını açık bırakır.

Arka odadan gelen dikiş makinesi sesi kesilir. Cemile'nin sesi duyulur.)

CEMİLE'NİN SESİ: İlâç saatin geldi. Uyudun mu?

(*Cemile koridordan gelir. Kanepeye bakar, şaşırır.*)

CEMİLE: Coşkun! (*Koridora gider gelir.*) Coşkun! (*Sokak kapısının açık olduğunu görür.*) Sana bir yere gidemeyeceğini söylemiştim Coşkun!

(*Ümit girer.*)

ÜMİT: Ne oluyor anne?

CEMİLE (*Sokak kapısına bakar*): Sana boşuna çabaladığını söylemiştim Coşkun!

ÜMİT: Babam nereye gitti?

CEMİLE (*Duymaz*): Boşuna uğraşıyorsun Coşkun!

ÜMİT: Anne, gidelim, arayalım. Babam hasta anne. (*Sokak kapısına yürür.*)

CEMİLE (*Ümit'i kolundan tutarak durdurur*): Coşkun bir yere gidemez. Bunu kendisi de biliyor. Çünkü ona söylemiştim: Bir yere gitmiyorsun Coşkun! demiştim. Bunu kendisine çok söylemiştim. Coşkun, demiştim, bir yere gitmiyorsun! (*Ümit korkuyla annesinin yüzüne bakar.*) Gitmeyeceğini biliyorum Coşkun...

(*Sahne kararır.*

Emel'in evinin dış kapısı. Coşkun bavuluna oturmuş bekler. Ellerini cebine sokmuş düşüncelidir. Emel girer. Coşkun onu görünce elini cebinden çıkarır ve elindeki çanı çalar.)

COŞKUN: Ben geldim. (*Emel'e bakar.*) Seni beklerken düşündüğüm oyun tutmadı galiba.

EMEL: Ne arıyorsun burada?

COŞKUN: Kaybolan gençliğimi arıyorum.

EMEL (*Telâşlı*): Saffet senin çok hasta olduğunu söylemişti. Neden kalktın?

COŞKUN (*Düşünceli*): Ölümcül bir hastalığa tutulunca koşup sana gelecektim ya.

EMEL: Hayır, saçmalama. Ölümcül bir hastalığa filân tutulmadın. Ama yatmalısın.

COŞKUN: Hayır. Seni hemen uzaklara götüreceğim. Buna söz vermiştim.

EMEL: İyi misin Coşkun?

COŞKUN (*Bütün gücünü toplar, ayağa kalkar*): İyiyim, çok iyiyim. (*Kapıya bakar.*) Beni kabul etmiyor musun?

EMEL: Tabiî... şey... bunu düşünmemiştim de. (*Koridora bakar.*) Hemen burada kalman belki zor olabilir. (*Düşünür.*) Belki iyileşinceye kadar bir hastanede kalsan... Biliyorsun ben her an yanında olamayacağım.

COŞKUN: Biliyorsun pek vaktim kalmadı.

EMEL (*Mahzun*): Neden beni üzüyorsun Coşkun? Göreceksin her şeyi yoluna koyacağım. Bana biraz vakit ver yalnız. Göreceksin...

COŞKUN (*Tamamlar*): Daha neler olacak.

EMEL (*Gülümser*): Peki peki. (*Çantasını karıştırır.*) Sen şu anahtarı al, ben biraz sonra geliyorum.

(*Aceleyle koridora yürür.*)

(Emel çıkar. Coşkun bir süre onun arkasından bakar, sonra elindeki anahtarı seyreder. Kapıya yaklaşır, durur, düşünür. Sonra elindeki çanı çalar, yavaş hareketlerle bavulunu ve ayakkabı paketini alır, uzaklaşır.

Sahne kararır.

Tiyatronun soyunma odası. Saffet aynanın karşısında makyajını silmek üzeredir. Elini, yüzündeki takma sakala götürür. Kapı açılır, elinde bavulu ve paketi Coşkun girer, bavulu yere bırakır, üstüne oturur.)

COŞKUN: Ben gelmedim.

SAFFET (*Yerinden fırlar*): Neden yataktan kalktın Coşkun?

COŞKUN (*Bavula bakar*): Neden evden kaçtın Coşkun?

SAFFET: Delirmişsin sen.

COŞKUN (*Saffet'in yüzüne bakar*): Oyun bitti mi?

SAFFET: Gece de oynayacağız. Fakat sen bu durumda dolaşamazsın.

COŞKUN: Görüyorsun oturuyorum; dolaşacak halim kalmadı artık.

SAFFET (*Üzüntüyle*): Neden yatmadın? Neden kalkıp buraya geldin?

COŞKUN: Başka gidecek yerim kalmadı da. Hiç bir müessese beni kabul etmedi. Evlilik müessesesinin de evlilik dışı müessesenin de dışında kaldım.

SAFFET (*telâşla*): Hemen gidip yatmalısın. Bu koca bavulla dolaşmak senin için ne demektir, biliyor musun?

COŞKUN: Biliyorum. Resmen sokakta kaldım demektir.

SAFFET (*Gülümser*): Seni eve götüreyim mi Coşkun?

COŞKUN (*başını sallar*): Olmaz. Sen de biliyorsun ki sonum kötü. Baş tarafımı da zaten çoktan unuttum. İşte bu yüzden Sayın Saffet Söylemezoğlu, bütün büyük tiyatrocular gibi, ben de sahnede ölmek istiyorum. (*Acıyla göğsünü tutar, yüzünü buruşturur.*)

SAFFET: Hayır, olmaz.

COŞKUN: Ölüm sizin isteğinize bağlı değil Saffet Bey. Biliyorum sonumun başka türlü olmasını istiyorsun. Ama hayat acımasız: Her yıl, kötü yetişme şartları yüzünden her yıl... (*Göğsünü daha sıkı tutar.*) ...binlerce (*Nefes almakta güçlük çeker.*)

SAFFET: Olmaz, bir şeyler yapmalıyız. Senin gibi...

COŞKUN (*Saffet'in sözünü güçlükle tamamlar*): ...büyük kalpler nedense çok zayıf oluyor. (*Saffet, Coşkun'un yanına gelir, onu tutarak eski bir koltuğa oturtur.*) Merak edilecek bir şey yok. Düşünün ki hiç olmazsa bu bakımdan Moliere'e benzeyeceğim. Sonu acıklı da bitse esaslı bir oyun olacak.

SAFFET: Hayır, istemiyorum. Olmaz olsun böyle oyun.

COŞKUN (*Bitkin*): Ben de büyük meseleler yüzünden harcamış olmak isterdim hayatımı. Küçük dertler yüzünden yıpranıp gitmek istemezdim. Üstelik, bazı şeylerin, meselâ zavallı milletimin farkına varmaya başlıyordum. (*Gülümsemeye çalışır.*) Ben de bir eski zaman piyesi olsaydım. Modern oyunların, modern kahramanları gibi silik bir hayat yaşamasaydım. (*Soluk almak için durur.*) Belki de işi başından yanlış tuttum. Bence, keman dersleri almaya devam etmeliydim. Başımdan büyük işlere giriştim. Gülünç olma pahasına, kendime göre çok ciddi işlere giriştim. Hiç olmazsa bu bakımdan cesur sayılırım, değil mi Saffet? (*Saffet'in gözleri yaşarır.*) Ağlıyorsunuz dostum. (*Son*

gücüyle oynar.) Bu işleri benden daha iyi bilirsiniz, söyleyin bana: Hangisi daha güç: Ağlatmak mı, güldürmek mi? (*Gülümser.*) Bu soruyu sormakta geç kaldığımı söylüyorsunuz. Ne yapalım? Son kozumu oynuyorum aziz dostum ve bana pahalıya da mal olsa ancak bir kişiyi ağlatabiliyorum. (*Soluksuz kalır.*) Tabiî ben biraz... ucuza... mal oldum... faturamı da ödemediler. (*Başını Saffet'in göğsüne dayar.*) İnsanlığa... bir şeyler... bırakabil... dim mi dersiniz... görevimi... yapabil... dim. mi?.. (*Ölür.*)

SAFFET (*Oynar gibi*): Büyük bir kalp atmaz oldu. Genç Coşkun'umuz artık yaşamıyor. Onu, istediği gibi büyük bir oyunla uğurluyoruz.

(*Servet girer.*)

SERVET: Aman yarabbi! Ne oldu? (*Coşkun'a bakar.*) Yoksa... yoksa öldü mü?

SAFFET (*Oyununu sürdürür*): Hayır, o ölmedi.

SERVET (*Anlamaz*): Peki ne oldu?

SAFFET: Eski bir oyunun provasını yapıyordu. Herkesin bildiği gibi üstad, oyunları fazla büyütürdü, gereğinden çok ciddiye alırdı.

SERVET (*Coşkun'a yaklaşır; dikkatle bakar, geri çekilir*): Peki nesi var?

SAFFET: Biraz kalbi vardı. (*Oynar.*) Evet, gerçeği açıklamak zorundayım: Coşkun Ermiş, kalbi olduğu için ölmüş bulunuyor. Hayat oyunlarını gereğinden fazla ciddiye alan merhum, ölümü de aynı ciddiyetle karşıladı. Onun kadar ciddi olmayan biri, böyle bir durumda, hiç olmazsa baygınlıkla yetinebilirdi. Coşkun öldü. Çünkü oyunlar, onun için bir ölüm kalım meselesiydi. Başka türlü yapamazdı: Hayatını ve özellikle ölümünü büyütmek zorundaydı. Biz

de şimdi kendisini ciddiye almak zorundayız. Çünkü merhum, güldürmeyi sevdiği kadar, ağlatmayı da severdi.

SERVET (*Saffet'a kuşkuyla bakar*): Gerçekten öldü mü? (*Saffet, evet anlamında başını sallar. Servet, dehşet içinde Saffet'e bakar.*) Peki, ne yapacağız şimdi?

SAFFET: Oyun bitti, seyirciyi selâmlayacağız. (*Bir adım öne gelir ve halkı selâmlar. Servet de şaşkınlıkla başını önüne eğer. Coşkun'un başı da selâm verir gibi önüne düşer.*)

PERDE

İletişim'den

Oğuz Atay

BÜTÜN ESERLERİ

Tutunamayanlar

ROMAN • 724 SAYFA

Tehlikeli Oyunlar

ROMAN • 479 SAYFA

Oyunlarla Yaşayanlar

OYUN ("ACIKLI GÜLDÜRÜ") • 109 SAYFA

Korkuyu Beklerken

HİKÂYE • 202 SAYFA

Bir Bilim Adamının Romanı

ROMAN • 270 SAYFA, 12 SAYFA ALBÜM

Günlük

GÜNCE • 287 SAYFA, 14 SAYFA ALBÜM

Eylembilim

ROMAN • 118 SAYFA

Oğuz Atay, 1934'te İnebolu'da doğdu. Ankara Maarif Koleji'ni, İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. 1960'ta İDMMA İnşaat Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. *Tutunamayanlar*'ın yayımlanmasının (1971-1972) ardından, önemli bir tartışmanın odağında yeraldı. TRT 1970 Roman Ödülü'nü kazanan *Tutunamayanlar*'ı kısa bir süre sonra, 1973 yılında *Tehlikeli Oyunlar* adlı ikinci romanı izledi. Hikâyelerini *Korkuyu Beklerken* başlığı altında topladı. 1911-1967 arasında yaşamış hocası Prof. Mustafa İnan'ın hayatını romanlaştırarak *Bir Bilim Adamının Romanı: Mustafa İnan*'ı yazdı. *Oyunlarla Yaşayanlar* adlı tiyatro eseri Devlet Tiyatroları'nda sahnelendi. Atay 13 Aralık 1977'de, büyük projesi "Türkiye'nin Ruhu"nu yazamadan hayata gözlerini yumdu.

Oyunlarla Yaşayanlar

Tanzimat'tan bu yana sürekli değişen politik ve toplumsal değerler, hedefler, ölçütler Türk aydınını kronik bir bunalıma sürükledi. Oğuz Atay'ın tiyatro eseri, varoluş sorunlarıyla boğuşan ve "tutunmaya" çabalayan ve bunu pek başaramayan okur-yazarımızın kara güldürüsü. Eylemsizlikle geçmiş bir hayatın doğal ürünü beceriksizlik ve gülünç olma korkusundan Atay sürükleyici bir oyun çıkarmış.

iletişim

ISBN-13: 978-975-470-210-1